

Készült az ÚMVP Irányító Hatóság (FVM) megbízásából
2008-01-21

HVS Tervezési Útmutató

Segédlet az előzetesen
elismert vidékfejlesztési
akciócsoportok és a Helyi
Vidékfejlesztési Irodák
számára

2008. január-április

Bevezető

Az ÚMVP IH felkérte az EPAP Kft-t a HVS kidolgozását lehetővé tevő szoftver és az ehhez tartozó internetes felület elkészítésére.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében készülő helyi vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása a HVS tervezési eszköz segítségével, és az általa nyújtott struktúra mentén valósul meg. A HVS tervezési eszköz egy Internet alapú standardizált beszámoló készítését lehetővé tevő szoftveres minőségbiztosítási rendszer, amelyen keresztül rögzíthetők a stratégiák.

Jelen tervezői kézikönyv célja, hogy eligazítást adjon az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportoknak és Helyi Vidékfejlesztési Irodáknak a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák helyes kidolgozásához. Mivel azonban a stratégiai tervezés és a szoftver nem választhatók el egymástól, a kedves felhasználó nemcsak a stratégia kidolgozására vonatkozólag fog e könyvben hasznos információkat találni, hanem a szoftver alkalmazására vonatkozólag is.

Az EPAP munkatársainak széleskörű tapasztalatai az Internet alapú standardizált riportolást lehetővé tevő szoftveres minőségbiztosítási rendszerek kiépítésében és kezelésében a HVS tervezési rendszerbe is beépültek. A HVS eszköz úgy íródott, hogy a lehető legkevesebb számítógépes ismeret birtokában is képes legyen bárki a stratégiák rögzítésére. A tervezőket felhasználóbarát felületek, és a stratégiák megalkotását segítő példák és jó gyakorlatok sokasága várja.

A könyv első fejezete a HVS tervezés folyamatával, vagyis a közösségi tervezéssel foglalkozik. A második fejezet a 2007-2013 között megvalósuló konkrét tervezési módszertant ismerteti, külön hangsúlyt helyezve a fenntarthatóságra és az esélyegyenlőségre. Ezen alapvető, horizontális elvek érvényesítése a HVS-ben és annak megvalósításában kulcsfontosságú a helyi közösségek alkalmazkodóképességének, illetve a kiszámítható és a külső tényezőktől kevésbé függő fejlesztésének szempontjából.

Jelen könyvet ajánljuk mindenkinek, aki a helyi vidékfejlesztési stratégiák kialakításában részt vesz, vagy részt kíván venni, ugyanakkor bárki számára érdekes információkat tartalmazhat a vidékfejlesztésről.

Egy igen aktív időszaknak nézünk elébe. Reményeink szerint a helyi szereplők aktivitása, a birtokukban levő tudás, a régiós, illetve központi segítségnyújtás és a tervezést támogató Internet alapú rendszer együttesen hozzájárul ahhoz, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program sikerrel záruljon, és valóban egy Új Magyarország születhessen.

Az ÚMVP Irányító Hatóság megbízásából,

EPAP

Tartalom

1	Helyi demokráciaépítés, partnerség	4
1.1	Helyi demokrácia-építés általános alapelvei	4
1.2	Helyi demokrácia-építés alapvető céljai	6
1.3	Érintett térkép	7
1.4	HVS kidolgozásának horizontális eszközei	12
1.5	HVS kidolgozásának vertikális eszközei	14
1.6	HVS tervezési folyamata	14
2	HVS horizontális alapelvei	16
2.1	Fenntarthatóság	16
2.2	Esélyegyenlőség	18
2.3	Horizontális elvek érvényesítésének kezelése a tervezés folyamata során	20
3	A HVS felépítése	22
3.1	Helyzetelemzés	22
3.2	Fő fejlesztési prioritások és intézkedések	23
3.3	Megoldási javaslatok (HPM-ek)	23
3.4	Szabadszöveges tervezői kiegészítés	23
3.5	Központi, országos adatbevitel	23
3.6	HVS, mint komplex fejlesztési terv	23
4	A helyzetelemzés elkészítése	25
4.1	Település szintű adatok	25
4.2	A helyzetelemzés szabadszöveges elemei	26
5	Prioritások és intézkedések	29
5.1	A helyi vidékfejlesztési stratégia struktúrája	29
5.2	Prioritások és intézkedések felvitele	30
5.3	A Prioritások és intézkedések szabadszöveges elemei	31
6	Megoldási javaslatok	32
6.1	Megoldási javaslatok struktúrája	32
6.2	Megoldási javaslatok minimumkövetelményei	32
6.3	Összetett fejlesztések	37
6.4	Horizontális elvek a HPM-ekben	38
6.5	Tervezés a III-IV. tengelyekre	42
6.6	Megoldási javaslatok rögzítése a felületen	46
6.7	Megoldási javaslatokhoz tartozó szabadszöveges elemek	47
7	Jelentések és a központi visszajelzések	49
7.1	Jelentések helyi szintű kezelése	49
7.2	Központi visszajelzések kezelése	49
1.	Melléklet – Alapfogalmak	50
2.	Melléklet – A HVS kidolgozása során végiggondolandó alapkérdések	52
3.	Melléklet – Fenntarthatósági elvrendszer részletes felsorolása	54
4.	Melléklet – A HVS teljes struktúrája	58

1 Helyi demokráciaépítés, partnerség

A partnerség elvének elmélyítése és kiterjesztése az Európai Unió közpolitikáinak tervezése és megvalósítása során az egyik legfontosabb célkitűzés. Különösen így van ez a fejlesztéspolitika vonatkozásában, ahol a decentralizáció mellett a partnerséget jelölik meg az EU-s dokumentumok a következő tervezési időszak egyik legfontosabb kritériumaként.

A partnerség a jelenlegi EU-s jogszabályokban, és egyéb dokumentumokban már-már túlmutat az egyszerű egyeztetési kötelezettségen. A társadalmi egyeztetést manapság - a demokrácia minőségi fejlődése szempontjából - minden olyan, egy tágabb vagy szűkebb közösséget érintő döntések előkészítésének kiemelt részeként kell tekinteni, amelyek jelentős befolyással vannak az állampolgárok mindennapjaira, illetve jövőjére. Ezek a döntések lehetnek egyszerű eldöntendő kérdésekben megjelenők, illetve lehetnek komplexebb (jogszabályok, fejlesztési stratégiák, programok) dokumentumok előkészítése során felmerülő sorozatos döntések a különböző alternatívák közül. Mindezeket túl a partnerséget folyamatos, érdemi párbeszédnek tekintjük a fejlesztéspolitikában érdekelt egyének, csoportok, jogi személyek és állami szervek között.

Jelen fejezet a 2007-13-as Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák (HVS) kidolgozásának „társadalmisításához” fogalmaz meg ajánlásokat, követendő metódusokat. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák kiemelt fontosságúak, hiszen a vidékfejlesztés szempontjából jelentős mértékben meghatározzák a térségek fejlesztésének jövőbeni irányait.

A társadalmi egyeztetés jelentősége abban áll, hogy csak a valós társadalmi igényeken és szükségleteken alapuló, a helyben élők elképzelésein nyugvó fejlesztések valósuljanak meg a jövőben. Azt gondoljuk, hogy a helyi mikro-közösségek tagjai azok, akik a legjobban ismerik a szűkebb lakókörnyezetük adottságait és kitörési pontjait. Az érintettek érdemi bevonásától azt várjuk, hogy olyan tervek készülnek, amelyek valós problémákat definiálnak, és arra életszerű, a település adottságaihoz igazodó megoldási javaslatokat adnak válaszul.

A tervezési folyamat során el kell kerülni, hogy az adott térség egy szűk rétege határozza meg ezen irányokat. Azt kell szem előtt tartani, hogy érdemi társadalmi konszenzuson és részvételen nyugvó dokumentum jöjjön létre a közös erőfeszítések eredményeképpen.

Ez a fejezet a társadalmi egyeztetések lefolytatásához ad konkrét eligazítást, és hozzájárul majd a sokszor oly nehezen létrejövő helyi konszenzus megteremtéséhez.

1.1 Helyi demokrácia-építés általános alapelvei

A társadalmi egyeztetések sikeres lefolytatásához elengedhetetlenül szükséges a következő elvek megértése és alkalmazása a folyamat minden egyes fázisában. Általánosságban az alapelvek lényege az, hogy a tervezési folyamat során „terelő” jelleggel befolyásolják az egyeztetési folyamat egyes állomásainak kialakítását és lefolytatását.

1.1.1 Partnerség elve

Ezen elv értelmében bevonásra kerülnek a helyi érintettek a tervezési folyamatba, majd pedig véleményük beépül az elkészítendő fejlesztési tervbe. A széleskörű partnerség megvalósítása során olyan terv alakulhat ki, amelyben jelen vannak bizonyos minimum konszenzusok, és azt a közösség többsége elfogadja a megvalósítás során.

1.1.2 Folyamatosság elve

A részvételnek, egyeztetéseknek folyamatosnak kell lenniük, nem szabad a végső fázisra hagyni az egyeztetéseket, mert akkor már nagyobb módosításra nem nyílik lehetőség. A tervek évenkénti felülvizsgálati kötelezettsége a folyamatosság elvének alkalmazását kötelezővé teszi.

1.1.3 Nyilvánosság elve

A folyamat minden része teljesen nyilvános mind a résztvevők, mind az utólag érdeklődők számára. A folyamat bármelyik szakaszában csatlakozhat bármilyen érintett, senkit nem szabad kizárni a folyamatból. Különböző fórumokon és eszközök által biztosítani kell az elv zökkenőmentes teljesülését.

1.1.4 Folyamatos monitoring elve

Utólag meg kell vizsgálni, hogy a folyamat során a döntéshozók megfelelően vonták-e be a munkába az érintetteket illetve, hogy minden arra érdemes ötlet, javaslat beépült-e a végleges anyagba. Ennek a legfontosabb biztosítása egy kiterjedt dokumentációs rendszer kiépítése.

1.1.5 Jövőépítés elve

Az elv azt hivatott biztosítani, hogy a különböző fejlesztési elképzeléseket valló, de jelen munkában közös célok érdekében együtt dolgozó érintettek és döntéshozók egymás iránti bizalmát erősítse egy konstruktívabb jövő érdekében.

1.1.6 Hatékony kommunikáció elve

A tervezési folyamatot társadalmasítani kell a hatékony kommunikáció segítségével. A hatékony kommunikáció azt jelenti, hogy az érintettekhez időben eljutnak a véleményezendő anyagok, és az azokra tett észrevételeket érdemben megvitatják a döntéshozók.

1.1.7 A lehető legszélesebb körű konzultáció elve

A stratégia-kialakítás folyamata során folyamatosan és széles körben kell konzultációs lehetőséget biztosítani a nyilvánosság számára.

1.1.8 Közérthetőség, világos javaslat-meghatározás elve

A konzultáció során közérthetőségre kell törekedni. Kerülni kell a szakmai zsargonok használatát, illetve azok használatakor fogalommagyarázatot kell adni. A javaslatokat úgy kell megfogalmazni, hogy azok közérthetőek legyenek. Ezen felül nem szabad javaslat-csomagokat összevonni anélkül, hogy a tervezési folyamat során azok nem kerülnek kibontásra. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy komplex problémákat ne lehessen összevontan kezelni, de a közérthetőség elve akkor érvényesül, ha a folyamat egyes állomásai elkülöníthetőek.

1.1.9 Hozzáférés elve

A készülő HVS nyilvánosságát és hozzáférhetőségét biztosítani kell. Azt gondoljuk helyes útnak, ha 'online' is nyomon követhetőek a tervdokumentumok. Ezzel párhuzamosan azonban papíralapon is elérhetővé kell tenni a terveket, és a jegyzőkönyveket.

1.1.10 Kooperáció elve

A konfrontációt és a rivalizálást fel kell, hogy váltsa az együttműködés gondolata és a közös tervezés, részvétel a társadalmi folyamatokban. Ha jelen tervezés folyamán ez elindul, kialakul a bizalom, akkor talán van esély a jövőbeni többszöri együttműködésre is.

1.2 Helyi demokrácia-építés alapvető céljai

A következő célok elérése alapvetően befolyásolja a terv társadalmi egyeztetésének sikerességét. Ezen célok megvalósítására szintén minden fázisban törekedni kell, párhuzamosan az elvek figyelembevételével. Hangsúlyozzuk, hogy a célokhoz vezető utat az alapelvek figyelembe vételével tartjuk elérendőnek.

1.2.1 Legitimáció

Megfelelő szintű társadalmi egyeztetéssel a tervezési dokumentum magas szintű legitimációval fog rendelkezni, amely hozzájárul annak társadalmi elfogadásához, illetve sikeres végrehajtásához is.

1.2.2 Demokratikus tervezés

A legitimáció céljával párhuzamosan szintén nagy jelentősége van a demokratikus céloknak. Minden érintett egyenlőképpen részt vehet a tervezésben tekintet nélkül a vallására, etnikai hovatartozására vagy éppen fizikai akadályoztatására.

1.2.3 Tervezés minőségének javítása

Az érintettek magas szintű bevonásával javul a terv minősége is, mivel a különböző kollektív alkotótechnikák alkalmazásával magas hozzáadott érték érhető el, illetve valóban a szükséges igények és célok jelennek meg.

1.2.4 Integrált vidékfejlesztés

Az Integrált vidékfejlesztés a területfejlesztési szakpolitikai célok érvényesülését szolgáló egyik legfontosabb pillér, amely a vidékfejlesztést integráltan, több, az agrárágazaton határozottan túlmutató gazdasági szektor fejlesztésével, és szociális aspektusok figyelembe vételével kívánja elérni. Az integráció alapját a terület, a vidékies térség jelenti.

1.2.5 Korai részvétel biztosítása a tervekészítés során

Már a folyamat kezdetén szükséges az érintettek bevonása, nem redukálhatjuk le a legutolsó verzió véleményezésére a valós párbeszédet. A vidékfejlesztési tervek akkor lehetnek igazán sikeresek, ha már a közösségbe való regisztráció idején egy viszonylag széles érintett csoport részt vesz a tervezés folyamatában.

1.2.6 Végrehajtás sikerének biztosítása

Egy jól működő társadalmi egyeztetéssel biztosított a terv sikeres végrehajtása is, mivel valóban reális helyi igényeken/szükségleteken és célokon nyugvó anyag került elfogadásra.

1.2.7 Konfliktus-megelőzés

Ha az érintettek a korai részvétel elve alapján megfelelően bevonásra kerültek és meghallgatták a szavukat, akkor egyre kisebb az esélye az utólagos konfliktusoknak, kritikáknak. Ezáltal megelőzhetők az utólagos konfrontálódások, amelyek ronthatják a terv legitimitását.

1.2.8 Érintettek igényeinek figyelembevétele

Az érintettek szükségleteinek, céljainak megfelelő módon történő kiszűrése, feldolgozása és beépítése a tervben fontos célt képez, és szintén növeli a siker lehetőségét.

1.2.9 Az érintettek hangja

A Partnerségi Kézikönyvvel a célunk az, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) III. és IV. tengelyében a stratégiaalkotás az érintettek véleményének folyamatos nyomon követése és becsatornázása mellett történjen. Olyan tervek készüljenek, amelyekben az érintettek érdemben részt vesznek. Legyen az elkövetkező időszak egy olyan új vidékfejlesztési program megalapozása, melynek keretében a helyben élők aktív munkájával, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium és a VKSZI segítségével sikerül egy jobb és élhetőbb vidéki Magyarországot teremteni.

1.3 Érintett térkép

A HVS-t az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportoknak kell elkészíteni a tervezést koordináló csoportok (TKCS) vezetésével és különféle tematikus munkacsoportok támogatásával (feladataik részletesen megtalálhatók a *HVS helyi tervezési folyamata* című dokumentumban, amely letölthető a VKSZI honlapjáról). Ugyanakkor a tervezés érintettjeinek köre ettől sokkal szélesebb lehet.

A következőkben táblázatos formában összefoglaljuk azokat a szereplőket, akik a vidékfejlesztés érintettjei. Hangsúlyozni szeretnénk, hogy jelen lista nem kizárólag az ÚMVP III. és IV. tengelyére készült. A felsorolás funkcionálisan ennél tágabb körű. Ugyanakkor a nevezett tengelyek intézkedései, ha nem is közvetlen formában, de indirekt módon kihathatnak a felsorolt személyek, szervezetek munkájára és mindennapi életére. A felvázolt térkép alkalmas arra, hogy a HVI illetékességi területén, illetve az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportok működési területén segítse a valóban releváns érintettek megszólítását, és becsatornázását a tervezés folyamatába. Nyilvánvaló, hogy nem azonos mértékben fognak az érintettek részt venni a tervezés folyamatában, amelynek több oka is lehet. A lehetőséget azonban biztosítani kell számukra. Nem szabad a tervezést egy szűk „elitnek” lefolytatni, mert a helyi demokrácia fejlődéséhez szükséges a részvétel. Úgy gondoljuk, hogy a tervekészítés jó alkalom a partnerség fokozására, illetve az alulról jövő kezdeményezések érvényesítésére.

Az érintett-térkép célja, hogy áttekinthető módon felsorolja azokat, akik a vidékfejlesztési források tervezésében, felhasználásában bármilyen módon érintettek lehetnek. Azzal a céllal készült, hogy segítse a tervezési folyamatban résztvevőket.

Helyi érintettek				
	Tervezést koordináló csoport tagjai			
	<table border="1"> <tr> <td>Koordináló csoport vezetője</td> </tr> <tr> <td>Koordináló csoport vezetőjének helyettese</td> </tr> <tr> <td>Egyéb tagok</td> </tr> </table>	Koordináló csoport vezetője	Koordináló csoport vezetőjének helyettese	Egyéb tagok
Koordináló csoport vezetője				
Koordináló csoport vezetőjének helyettese				
Egyéb tagok				
	Az akciócsoport tagjainak listája			
	A határos szervezetek érintettjei			
	Aktív vállalkozások a térségben és környezetében			
	Mezőgazdaság, erdő-, hal-, vadgazdálkodás			
	Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás			
	Építőipar			
	Kereskedelem			
	Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás			
	Szállítási, raktározási, postai és távközlési szolgáltatások			
	Pénzügyi közvetítés			
	Ingyanügyletek, gazdasági szolgáltatás			
	Egyéb szolgáltatások			
	Egyéb tevékenység			
	Ténylegesen működő társadalmi (non-profit) szervezetek			
	Kultúrával kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek			
	Vallással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek			
	Sporttal kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek			
	Szabadidővel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek			
	Oktatással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó folytatató non-profit szervezetek			
	Kutatással, tudományokkal foglalkozó non-profit szervezetek			
	Egészségügygel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek			
	Szociális ellátással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek			

Polgárvédelemmel, tűzoltással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Településfejlesztéssel, lakásüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Gazdaságfejlesztéssel, munkaüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Jogvédelemmel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Közbiztonság védelmével kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Többcélú adományosztással foglalkozó non-profit szervezetek, non-profit szövetségek
Nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó non-profit szervezetek
Szakmai, gazdasági érdekképviselettel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
Politikai tevékenységet folytató non-profit szervezetek
Egyéb szereplők a térségben
Kistérségi fejlesztési tanács
Elnök
Polgármesterek
A térségben irodával rendelkező gazdasági kamarák képviselői
Megyei területfejlesztési tanács képviselője
Munkaadói és munkavállalói szervezetek egy-egy térségi illetékességű képviselője
A közigazgatási hivatal képviselője
Polgármesterek
Térség polgármesterei
A települési önkormányzatok képviselő-testülete
Térség településeinek önkormányzatainak képviselő-testülete
Kisebbségi Önkormányzatok elnöke, képviselői
Képviselő-testület bizottságai

	Területfejlesztéssel, településfejlesztéssel, városfejlesztéssel foglalkozó Bizottság elnöke
	Pénzügyi, programozási, gazdasági feladatokat ellátó Bizottság elnöke
	Oktatással, képzéssel foglalkozó Bizottság elnöke
	Szociális ügyekkel foglalkozó Bizottság elnöke
Vertikális érintettek (vertikális partnerség) elérhetőségei	
	Megyei Területfejlesztési Tanács
	Megyei Területfejlesztési Tanács Tikársága
	Regionális Fejlesztési Tanács (Regionális Fejlesztési Ügynökség)
	Regionális Fejlesztési Tanács (Regionális Fejlesztési Ügynökség)
	FVM VKSZI
	FVM VKSZI FVM VKSZI Roma Integrációs Programiroda (RIPI) helyi szakértő-mentorai
	Szakértői intézetek
	RKK
	VÁTI Kht. (Stratégia Tervezési és Vidékfejlesztési Iroda)
	VÁTI Területi Irodák
	Kistérségi Fejlesztési és Program Iroda
	Kistérségi Fejlesztési és Program Iroda
	Önkormányzati és térségi koordinátor
	Önkormányzati és térségi koordinátor
	Fejlesztéspolitikában aktív állampolgárok, szakértők, és egyéb értelmiségiek (Orvos, ügyvéd stb.)
	Fejlesztéspolitikában aktív állampolgárok, szakértők, és egyéb értelmiségiek (Orvos, ügyvéd stb.)
	Helyi újságírók
	Helyi újságírók
	Vállalkozásfejlesztési alapítvány irodái, szervezetei
	Vállalkozásfejlesztési alapítvány irodái, szervezetei

Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Regionális Idegenforgalmi Bizottság
Egyéb érintettek
Jegyzők, körjegyzők
Jegyzők, körjegyzők
A képviselő-testület hivatalainak osztályvezetői (ha van)
Területfejlesztéssel, településfejlesztéssel, városfejlesztéssel foglalkozó ügyosztály
Pénzügyi, programozási, gazdasági feladatokat ellátó ügyosztály
Oktatással, képzéssel foglalkozó ügyosztály
Szociális ügyekkel foglalkozó ügyosztály
Önkormányzati intézmények, cégek vezetői
Alapfokú oktatási intézmény vezetője
Középfokú oktatási intézmény vezetője
Közszolgáltatást nyújtó intézmények vezetői
Önkormányzati társulások a térségben
Hatósági igazgatási társulás, Intézményi társulás, Társult képviselő-testület
Dekonzentrált közigazgatási szervek
Dekonzentrált közigazgatási szervek
A Kistérségi Fejlesztési Tanács munkaszervezetének vezetője
A Kistérségi Fejlesztési Tanács munkaszervezetének vezetője
Hátrányos/egyéb speciális helyzetben lévő térségekben futó országos jellegű projektek/programok térségi kapcsolattartói
Hátrányos/egyéb speciális helyzetben lévő térségekben futó országos jellegű projektek/programok térségi kapcsolattartói
Helyi egyházi vezetők
Helyi egyházi vezetők
Munkaügyi kirendeltség
Munkaügyi kirendeltség

Szociális igazgatási hatóságok a térségben
Szociális igazgatási hatóságok a térségben
LEADER közösségek vezetői
LEADER munkaszervezet (gesztorszervezet) vezetői

1.4 HVS kidolgozásának horizontális eszközei

A HVS kidolgozásának folyamata során az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportok számára több horizontális eszköz is rendelkezésre áll: egyeztetések, település szintű adatbegyűjtő űrlapok, útmutatók, véleményező-, jegyzőkönyvező űrlapok, kommunikáció és a HVS online felület. Ezek helyes használatán múlik a tervezés sikere.

A következőkben bemutatásra kerülnek az említett eszközök főbb ismérvei. Az eszközök részletesebb bemutatása megtalálható a helyi tervezési folyamatot bemutató dokumentumban.

1.4.1 Egyeztetések

- A HVS tartalmi elemeit az akciócsoportok a TKCS vezető által előre meghirdetett (időpont, helyszín, napirend) egyeztetéseken dolgozzák ki
- Egyeztetésnek minősül bármilyen személyes megbeszélés, ha arról jegyzőkönyv készül a formai követelményeknek megfelelően (formai követelmények megtalálhatók az űrlapokon), és legalább a tervezést koordináló csoport bizonyos tagjai részt vesznek rajta
- Az egyeztetéseken bármely regisztrált akciócsoporttag részt vehet
- Mérföldkövek lezárásakor minden akciócsoporttag megjelenése kötelező
- Témába vágó illetékeség esetén a szóban forgó akció-, vagy munkacsoporttagok részvétele kötelező
- A tervezést koordináló csoport vezetője és az illetékes HVI vezető minden egyeztetésen képviselteti magát
- Minden egyeztetésről jegyzőkönyvet készít a TKCS egy tagja, a formai követelményeknek megfelelően (formai követelmények megtalálhatók az űrlapokon)
- Csak az egyeztetéseken kidolgozott és jegyzőkönyvezett elemek kerülhetnek a HVS felületen feltöltésre
- Az egyeztetések végén a TKCS vezetője új időpontot és témát javasol a következő egyeztetésre

1.4.2 Adatbegyűjtő űrlapok

- Az adatbegyűjtő űrlapokat a települések egy-egy képviselője tölti ki a formai követelményeknek megfelelően (formai követelmények megtalálhatók az űrlapokon), majd visszajuttatja valamely TKCS tagnak, aki ellenőrzi, majd a TKCS vezető rendelkezésére bocsátja feltöltésre
- Az Irányító Hatóság, vagy a VKSZI bármikor bekérhetik és ellenőrizhetik az adatlapokat

- Csak az adatlapokon a TKCS vezetőknek benyújtott információk tölthetők fel a HVS település szintű adatbevitel folyamán

1.4.3 Útmutatók

- A TKCS vezetőknek az akciócsoport minden tagja számára elérhetővé kell tenni a tervezési időszak megkezdésekor az EPAP tervezési útmutatót (jelen dokumentum)
- Az TKCS vezetőknek az akciócsoport minden tagja számára elérhetővé kell tenni, a tervezési időszak megkezdésekor, a helyi tervezési folyamatot szabályzó dokumentumot (letölthető a VKSZI honlapjáról)
- A TKCS vezetőknek az akciócsoport minden tagja számára elérhetővé kell tenni az előredefiniált prioritásokat, intézkedéseket és megoldási javaslatokat, amint azokhoz hozzá jut

1.4.4 Véleményezési űrlapok

- Bármely akciócsoporttag véleményezheti a HVS bármely fejezetét
- Az illetékes HVI minden, a formai követelményeknek megfelelő űrlapot feldolgozva (formai követelmények megtalálhatók az űrlapokon), az ezzel foglalkozó egyeztetés elé tár megvitátásra
- Csak akkor vitatható meg egy véleményezési űrlap egy egyeztetésen, ha a kitöltője, vagy megjelölt képviselője jelen van az egyeztetésen

1.4.5 Jegyzőkönyvező űrlapok

- Az egyeztetések jegyzőkönyveit a TKCS valamely tagja írja, majd az egyeztetések végén átadja a TKCS vezetőknek, aki megőrzi azokat
- Az Irányító Hatóság, vagy a VKSZI bármikor bekérhetik és ellenőrizhetik a jegyzőkönyveket
- A jegyzőkönyvek által rögzített egyeztetések részleteit a tervezési folyamat második felében elektronikusan is rögzíteni kell a HVS felületen

1.4.6 Kommunikáció

- Minden egyeztetésről, mérföldkőről, a VKSZI vagy az Irányító Hatóság felől jövő információról minden regisztrált akciócsoporttagot értesíteni kell, vagy lehetőséget kell adni azok pro aktív információszerzésére
- Az illetékes HVI és a tervezést koordináló csoport vezetője hetente fix időpontban köteles fogadónapot tartani, és az érdeklődő regisztrált akciócsoporttagoknak minden, a tervezéssel kapcsolatos információt átadni
- Fogadónapon, konzultáción bármely regisztrált akciócsoporttag, érintett fél részt vehet

1.4.7 HVS felület

- A TKCS vezető felel azért, hogy heti rendszerességgel frissítve legyen a HVS online felületet az adatlapok és az egyeztetések jegyzőkönyvei alapján

- A tervezést koordináló csoport tagjai heti rendszerességgel ellenőrzik a készülő HVS-t az online felületen, jelzik az elmaradásokat a TKCS vezetőnek

1.5 HVS kidolgozásának vertikális eszközei

A stratégiaalkotási folyamat szerves részét teszi ki a régiós koordinátoroktól és az Irányító Hatóságtól kapott visszajelzések beépítése a HVS-be. Az online módon rögzített HVS-ekről a régiós koordinátorok, a VKSZI és az Irányító Hatóság folyamatosan automatikusan generálódó jelentéseket képes előállítani. A jelentéseknek két típusa különböztethető meg.

1.5.1 Státuszjelentések

A státuszjelentések heti és havi rendszerességgel, illetve ad hoc módon automatikusan készülnek a régiós koordinátoroknak, a VKSZI-nek és az Irányító hatóságnak. Ezek a jelentések a tervezés előrehaladottságát hivatottak nyomon követni. Bemutatják, hogy a helyi szintű adatbevitel hány százalékos készültségi fokon van, illetve kitérnek arra is, hogy az adott csoport hány fő fejlesztési prioritást, intézkedést és megoldási javaslatot állított elő az adott időpontig.

A státuszjelentések arra ösztönzik a helyi csoportokat, hogy HVS módosításait folyamatosan rögzítsék az online felületen. Amennyiben egy csoportnak elmaradásai vannak, akkor a régiós koordinátor jelzi azt. A folyamatos jelentések és az abból fakadó visszajelzések megteremtik a helyi csoportok és a régiós koordinátorok között a stabil viszonyt, ami elősegíti a tervek időbeni elkészülését.

1.5.2 Előzetes HVS-ek

Mivel a tervezési eredményeket online módon folyamatosan rögzíteni kell, bármikor előállíthatók félkész, előzetes HVS-ek. A VKSZI régiós szakmai felelősöknek tehát nemcsak a stratégiák készültségi fokát, hanem azok konkrét tartalmát is nyomon követhetik. Ez a fajta ellenőrzés lehetőséget biztosít a régiós szakmai felelősöknek és az Irányító Hatóságnak, hogy jelezzék ha problémákat látnak a felvitt adatokban, a megjelölt fő fejlesztési prioritásokban, intézkedésekben, vagy a megoldási javaslatokban.

A VKSZI szakmai felelőseitől és az Irányító Hatóságtól érkező tartalmi visszajelzések hozzájárulnak a helyi és a központi szint közötti stabil viszony megteremtéséhez és a jobb minőségű tervezéshez.

A leírt két jelentéstípus és az azokból fakadó visszajelzések jelenik vertikális társadalmi egyeztetés alapját. Az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportoknak és a HVI-knek tehát meg kell ragadni minden olyan lehetőséget, amely a régiós koordinátorokkal, a VKSZI-vel, vagy az Irányító Hatósággal való egyeztetéssel kapcsolatos, hiszen ezeken keresztül sok új információval gazdagodhatnak

1.6 HVS tervezési folyamata

A tervezésre csoportonként 120 nap áll a rendelkezésre, melynek részletes ütemezése megtalálható a *HVS helyi tervezési folyamata* című dokumentumban, amely letölthető a VKSZI honlapjáról. Jelen útmutatóban csak a tervezés négy mérföldkövét mutatjuk be, amelyek elérése pontosan kijelölt napokhoz kötött.

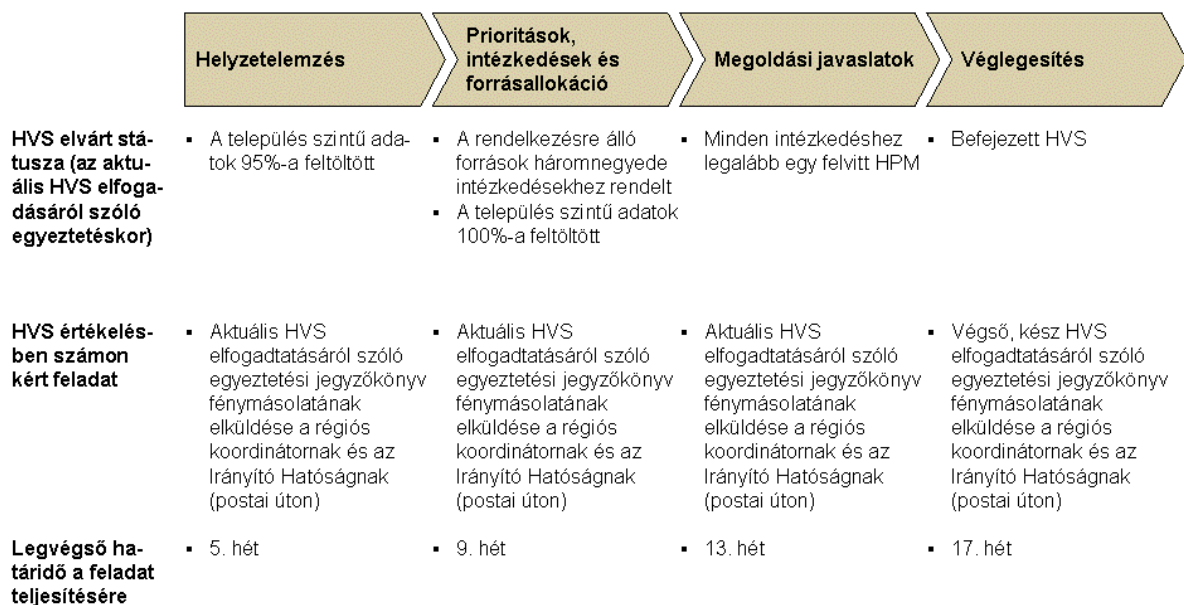
Egy mérföldkő mindig azt jelenti, hogy a HVS aktuális státuszát átnézte és elfogadta a teljes akciócsoport. Az elfogadás jegyzőkönyvének fénymásolatát pedig elküldik az illetékes régiós koordinátornak. Minden mérföldkő esetében elvárt a HVS valamilyen készültségi foka, Ez látható az alábbi ábrán.

A tervezési időszak folyamata és mérföldkövei

A HVS kidolgozására rendelkezésre álló 120 nap (17 hét) elegendő lesz, amennyiben a tervezők szigorúan ütemezik a feladatokat, és betartják a határidőket

HVS helyi tervezési folyamatnak a HVS értékelésében is számon kért mérföldkövei

2 HVS horizontális alapelvei

A vidékfejlesztésre vonatkozó Községi Stratégiai Iránymutatásoknak megfelelően a Tanács 1698/2005/EK rendelete alapján felhasználható támogatásoknak messzemenően hozzá kell járulniuk az EU fő prioritásaihoz (Lisszabon, Göteborg), továbbá a közösség kohéziós és környezeti politikájának intézkedéseire, illetve a KAP reformjainak megvalósításához. Ezért az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban meghatározott intézkedések nagyban koherensek a fent említett dokumentumokkal.

A Göteborgban kihirdetett deklaráció a munkahelyteremtés és a fenntartható fejlődés együttes célkitűzésében fogalmazta meg az Európai Unió fő fejlődési irányát. Ennek megfelelően, az ÚMVP helyi végrehajtásában, és az ezt megalapozó helyi tervekben is szükség van a **fenntarthatósági** szempontok érvényesítésére. A fenntarthatóság elvéhez szorosan kapcsolódik az **esélyegyenlőség** elvének szintén kötelező érvényesítése is. Az alábbi bekezdésekben ismertetjük a horizontális alapelvek HVS tervezésben való érvényesítésének főbb szempontjait.

A horizontális alapelvek érvényesítésének közvetett célja a fejlesztéspolitikában, a helyi közösségekben és az intézményrendszer szintjén is a szemléletváltás, az esélyegyenlőségi és fenntarthatósági szempontokra való társadalmi érzékenyítés, ezáltal a társadalmi tőke, vagyis a helyi versenyképesség hosszú távú növekedésének elősegítése.

2.1 Fenntarthatóság

A fenntarthatósági szempontok HVS-ben való érvényesítéséhez először meg kell határozni a fenntartható fejlődés fogalmát. A fenntartható fejlődés célja, hogy a fejlődés oly módon valósuljon meg, hogy a környezeti, kulturális és természeti értékek védelme mellett biztosítsa a lakosság életminőségének fenntartását és javítását, az életminőség javulását eszközként szolgáló gazdaság számára alapot biztosító természeti és kulturális erőforrások harmonikus és kíméletes igénybevételét, figyelembe véve a régiók sajátos adottságait, hagyományait, azokat helyben értéké alakítva.

A fenntartható fejlődés fogalmát a Bruntland-jelentés (Our common future, 1987) alapján kiegészítve fogalmazzuk meg, amely szerint a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely a jelen generációk mértéktartó igényeit úgy elégíti ki, hogy közben nem teszi lehetetlenné/megőrzi a jövő generációk teljes értékű élethez szükséges lehetőségeit. A fenntarthatóság a gyakorlatban a gazdasági fejlődés olyan irányát jelöli ki, amely figyelembe veszi a környezet terhelhetőségét, és olyan cselekvési irányokat jelöl meg, amelyek biztosítják a környezeti és társadalmi értékek maximális védelmét és a természeti erőforrások megőrzését. A fejlesztéseknek a társadalom egésze számára is előnyösnek kell lennie. A fenntarthatóság értelmezése magában foglalja a társadalmi, a gazdasági és a környezeti fenntarthatóságot is. Mindhárom területnek megvannak a maga sajátos célterületei, azonban ezeket nem lehet a másik két terület rovására megvalósítani, csak azokkal összhangban (3. melléklet).

Ebben az értelmezésben az erőforrások közé soroljuk a természeti, társadalmi, és gazdasági erőforrásokat is. Tulajdonképpen a természet, gazdaság, társadalom a fenntartható fejlődés alappilléreinek foghatóak fel. A Természet és a Környezet által rendelkezésre bocsátott erőforrások a fejlődés keretfeltételeit biztosítják, mintegy alapot adva a gazdaság és társadalom működésének.

2.1.1 Fenntarthatóság hármasszempontú értelmezése

A fenntarthatóság fogalma egyszerre jelent környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot (a részletes szempontrendszer megtalálható a 3. mellékletben):

2.1.1.1 A fenntarthatóság, mint társadalmi kérdés

A fenntartható fejlődés középpontjába a társadalmi fejlődést kell helyezni, amelynek keretét szolgálja a természeti és mesterségesen alakított környezet, illetve a fejlődést segítő eszközként határozzuk meg a gazdaság szerepét.

A fejlődés célja a társadalmat alkotó személyek és közösségek (a családtól a szakmai és civil szerveződésekig) egzisztenciális kibontakozásának biztosítása, amelyhez a közös értékek mentén elkötelezettek, felelősségvállalók, a tudás és a kultúra javait gyarapítók, azokban egymást segítve, támogatva részesülők, a kihívásoknak megpróbáltatásoknak megfelelni képesek, közösségi és egyéni szinten is jó kibontakozási, regenerációs és teherbíró készségekkel és képességekkel rendelkezzenek

2.1.1.2 A gazdaság, mint eszköz

A gazdaság, mint eszköz a fenntartható fejlődés értelmében a társadalmi fejlődést szolgáló célok mentén, racionális (hosszabb távon működőképes) keretek között biztosítja a stabilitás és kiegyensúlyozottság felé törekvő gazdálkodást a rendelkezésre álló technikai eszközökkel és környezeti, emberi és tőke jellegű erőforrásokkal, biztosítva hogy a helyi kis és közepes méretű gazdálkodási egységek jó stabilitással és alkalmazkodó-képességgel rendelkezzenek

2.1.1.3 A környezet, mint keretfeltétel

A környezeti keretek tekintetében három alapvető feltételnek kell megfelelnie a fenntartható fejlődésnek:

- A környezeti elemek és rendszerek terhelhető-képességét meg nem haladó, regenerációs képességét nem veszélyeztető használata, hasznosítása
- A környezeti értékek fenntartása, megőrzése
- Az anyag- és energiafelhasználás és anyagkibocsátás mérséklése a terhelhetőség folyamatos nyomon követésével

2.1.2 Fenntarthatósági szempontok

A fenntarthatóság biztosításának általános keretfeltételei a következők:

- Folyamatosság és hosszú távú tervezés (a visszacsatolás és az erőforrások tekintetében)
- Hatékonyság és hatásosság (az intézkedések, megoldási javaslatok és projektek tekintetében)
- A tevékenységek fenntarthatósága (az intézkedések vonatkozásában az intézkedésben megfogalmazott célok eléréséig)
- A kapacitások bővítése (a helyi közösség vonatkozásában)
- Tanulás és folyamatos visszacsatolás (vonatkoztatva a HVS-t végrehajtó szervezetre, a támogatásban részesülőkre, egyéb helyi érdekelt felekre, és természetesen a térségi kapcsolatokra is)

Az általános keretfeltételek alapján a következő tartalmi vonatkozású szempontokat kell figyelembe venni a közösség szintjén a fenntartható fejlődés megvalósításához:

- Fenntarthatósági jövőkép és célok kialakítása a tervezés előtt, és a fenntarthatósági szempontok érvényesítése a tervezés és megvalósítás folyamán
- Fenntartható, tartamos bánásmód a helyi erőforrásokkal (minimálisan a minőség és mennyiség megőrzését biztosítva a tervezési ciklus végéig),
- Fenntartható helyi megélhetési módok kialakítása, ösztönzése (ez magában foglalja a „minőségi” munkahelyteremtést is)
- A sérülékenység, külső tényezőktől való függés, kiszolgáltatottság mérséklése (ez magában foglalja az integráció, a közösségi szintű bizalmi tőke, együttműködések szorosabbra vonását, több szféra együttműködésével megvalósuló, összefogást erősítő intézkedéseket)
- Az esélyegyenlőség erősítése (kiemelt célok: a nők és férfiak közötti társadalmi egyenlőségének erősítése, a romák társadalmi integrációjának erősítése, valamint a gyermekek, fiatalok, idősek, és a fogyatékos emberek életminőségének javítása, illetve a térségben élő hátrányos helyzetű csoportok szükségleteinek, fejlesztési elképzeléseinek, érdekeinek képviselése, figyelembe vétele a tervezésben a prioritások és intézkedések megfogalmazásában)
- A társadalmi részvétel, valamint a helyi identitás tudat erősítése (az érintett társadalmi csoportok aktív bevonása a tervezésbe)
- A belső erőforrások (a közösség területi hatályán belüli természeti-gazdasági-társadalmi erőforrások) bővítése, erősítése (beleértendő az oktatás, kapacitások bővítése, de a természeti erőforrások megőrzése, innovatív hasznosítása is)
- Környezettudatos magatartás és életmód erősítése, és a helyi társadalmi és kulturális, gazdálkodási hagyományok erősítése, amelyek a táj eltartó képességéhez alkalmazkodtak.

Érthetővé teszi a fenti felsorolást, ha leszögezzük, hogy nem cél egy intézkedés vagy az azt végrehajtó adminisztratív keret hosszú távon való fenntartása. Sokkal inkább célunk a fenntarthatóság kritériumainak megfelelő, egy vagy több adott problémára megoldást kínáló beavatkozás hatásos és hatékony megvalósítása, valamint a folyamatos visszacsatolás és tanulás elvének alkalmazásával a probléma újratermelődésének megelőzése és a végrehajtás kereteit biztosító társadalmi keretek (szervezetek, közösségek, egyének, szabályrendszerek) folyamatos minőségi fejlesztése a környezeti értékek megővésével.

2.2 Esélyegyenlőség

A fejlesztéspolitika fő célja, hogy az uniós fejlesztési források segítsék elő a társadalmi integrációt, járuljanak hozzá a térségi és társadalmi kohézió erősödéséhez. A társadalmi fenntarthatóság, valamint a gazdasági fenntarthatóság szempontjából is kiemelt horizontális cél az esélyegyenlőség erősítése.

Az esélyegyenlőség biztosítása azt jelenti, hogy az egyenlő bánásmód, az antidiszkrimináció szigorú betartásán túl, azon egyének és csoportok esetében, melyek adott élethelyzetben, meghatározott tekintetben és periódusban, hátrányos helyzetben vannak, alkalmazható az előnyben részesítés, az esélyteremtés eszköze.

A Program megvalósításának egésze során a megkülönböztetés kiküszöbölése és az előnyben részesítés megvalósítása a nemzeti jogszabályokkal összhangban történik. Az

egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2004. évi CXXV. törvény tartalmazza mindazon követelményeket, melyeket a Program végrehajtása során teljesíteni kell az antidiszkrimináció biztosítása, és az esélyteremtés érdekében.

2.2.1. Fő célok, térségi megközelítés mint lehetséges eszköz

Az AVOP tapasztalataira, és az EU esélyegyenlőségi politikájára tekintettel tehát az ÚMVP Irányító Hatósága a vidéken élő nőkre, romákra kiemelt figyelmet fordít. Integrációjukat, az ÚMVP által nyújtott lehetőségekhez való hozzáférésük akadálymentesítését, helyi, komplex vidékfejlesztési programok megvalósításával is elő kívánja segíteni.

Az ilyen programok alapvető céljai, a hátrányos helyzetű térségek komplex kezelése, integrált fejlesztések által. Cél az EU-s és hazai források koordinált, szinergiákra, a helyi szükségletekre és erőforrásokra épülő felhasználása, a helyi humánkapacitások megerősítése a fejlesztésekben való sikeres részvétel érdekében. A LEADER alapú, helyi közösségi tervezésre és végrehajtásra épülő programozás alkalmas lehet az innovatív és fenntartható, a helyi romák, hátrányos helyzetű nők integrációját is elősegítő projektek megvalósulására.

Az ÚMVP egyik horizontális célja, hogy a vidéki roma közösségek a LEADER Akciócsoportok, Helyi Vidékfejlesztési Közösségek integráns tagjaivá váljanak. Közösségi kezdeményezéseik kidolgozott projekteké érvé megvalósuljanak a helyi közösség támogatásával, a romák és nem romák közötti együttműködésére alapulva. Ezen intézkedésnek köszönhetően aktív részeseivé válhatnak a helyi gazdaság és társadalom fejlődésének, és a vidékfejlesztési programok eredményeinek kedvezményezettjei lehetnek.

2.2.2. Esélyegyenlőség biztosításának javasolt eszközei

A hátrányos helyzetű térségek és csoportok esélyeinek növelését, szempontjainak érvényesülését, az I. NFT-ben alkalmazott gyakorlat általános folytatása, vagyis azt horizontális szempontként érvényesítve, a tervezésnél a hátrányos helyzetű térségek forrásallokációjában, a támogatási döntésekben pedig többletpontokkal és magasabb támogatásintenzitással biztosítja. Az AVOP tapasztalatai, és a helyi szintű humán erőforrás kapacitások elégtelenségei alapján azonban erre a kihívásra nagyobb figyelmet, és többleterőforrásokat is kell fordítani.

A HVS tervezés folyamán az egyes megvizsgálandó szempontok a következők:

- Az esélyegyenlőségi szempontok tartalmi megjelenése a HVS egyes fejezeteiben
- A helyi demokráciaépítés és partnerségi folyamatok megjelenése a tervezésben, különösen a „Demokratikus tervezés”, „Hozzáférés (egyenlő esélyű, pl. infokommunikációs akadálymentesítés által)”, „Korai részvétel biztosításának”, „Érintettek igényeinek figyelembevételének” és a társadalmi reprezentativitásnak az elve mentén.

A két szempont egyidejű érvényesítése vezethet csak valós eredményre, hiszen a tartalmi tervezés az érintettek bevonása nélkül nem lehet megalapozott.

1. A helyzetelemzés, a részletes helyzetértékelés alapján kell megvizsgálni, hogy az adott közösségen belül, milyen csoportok között, milyen jellegű különbségek vannak (pl. foglalkoztatási, képzettségi mutatók), illetve mi okozhatja a releváns eltéréseket. Ez milyen problémát/lehetőséget, illetve szükségletet/igényt jelent.

2. A fő fejlesztési prioritások és intézkedések tervezésénél a helyzetértékelés alapján megállapított fejlesztési szükségletek támogathatóságának, megvalósíthatóságának, fenntarthatóságának átgondolása javasolt. Lehetőleg ezen elképzelések integráltan jelenjenek meg a HVS-ben, de amennyiben indokolt, és hatékonyabb, a közösség célzott intézkedéseket is tervezhet.
3. Megoldási javaslatok (HPM-ek) megfogalmazásakor már a fejlesztési elképzelés konkrét kialakítása történik, melyben a legfontosabb szempontok, hogy a végrehajtásba és az értékelésben mennyire hatékonyan működnek együtt a helyi partnerek, mennyire eredményesen, tartósan éri el várhatóan az esélyegyenlőséget erősítő célt a fejlesztés, van-e más javaslatuk a cél elérésére az érintetteknek.

2.3 Horizontális elvek érvényesítésének kezelése a tervezés folyamata során

A térség fenntartható jövőképét, céljait és az esélyegyenlőség érvényesíthetőségét, érvényesülését a tervekészítés mérföldköveinek elérésekor újra és újra meg kell vizsgálni.

A tervezés egyes mérföldköveinél, a továbblépés lehetőségét megadó szavazást megelőzően az egyes mérföldkövek esetében a horizontális szempontok tekintetében a következőket kell megtárgyalni és jegyzőkönyvezni, az alábbi szakaszolás alapján:

2.3.1 Előkészítés

- Megtörtént-e a horizontális (fenntarthatósági és esélyegyenlőségi) elvek ismertetése a TKCS és a tematikus munkacsoportok részére?
- A TKCS tagjai kialakítottak-e a tervezés folyamán alkalmazandó módszert/közös álláspontot a horizontális elvek figyelembe vételére?
- A TKCS megvitatta-e és egyetértésre jutott-e a horizontális elvek érvényesítésének figyelembe vétele és monitoring-ja módjáról? (jegyzőkönyv)

2.3.2 Helyzetelemzés

- A Helyzetelemzés alapján meg kell határozni azokat a tényezőket/adatokat/adottságokat, melyek a horizontális elvek érvényesítése szempontjából különös jelentőséggel bírnak.

2.3.3 Prioritások, intézkedések és forrásallokáció

- A prioritások/intézkedések mennyiben épülnek egymásra/erősítik egymás hatásait? (a HVS fenntarthatósága szempontjából fontos, hogy egymásnak ellentmondó prioritások/intézkedések ne szülessenek)
- A forrásallokációban az egyes prioritásoknak/intézkedéseknek biztosított súly mennyiben tükrözi a valós helyi igényeket és a horizontális szempontokat?

2.3.4 Megoldási javaslatok

- A megoldási javaslatok szintjén mennyire kimutatható a HPM-ek egymásra épülése/szinergiája/kapcsolódása? A HPM-ek a feljük rendelt intézkedésekkel/prioritásokkal összhangban vannak-e?
- A megoldási javaslatok szintjén milyen mértékben vették figyelembe a tervezők a horizontális alapelveket? Amennyiben nem történt ez meg, az mennyire indokolt?

2.3.5 Véglegesítés

- A HVS véglegesítése előtt a fenti mérföldkövekhez kapcsolódó kérdések újra megvizsgálása, az egyes pontok javítása, bővítése a tervezési folyamat lezárulta előtt.
- Az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoport számára a HVS lezárását megerősítő tájékoztató része kell, hogy legyen a horizontális elvek figyelembe vételéről szóló tájékoztató is.
- Az ún. fenntarthatósági jelentés tulajdonképpen a HVS lezárása után készülhet el, mely egyrészt tartalmazza a fenti mérföldkövek során felmerült kérdésekre adott válaszokat, valamint a fenntarthatóság (tágabb értelemben pedig a horizontális elvek) érvényesítésének jövőbeni biztosítására vonatkozó elképzeléseket, melyeket az akciócsoportnak meg kell szavaznia. Ez magában foglalja a vonatkozó kommunikációt is.
- A „Hogyan érvényesülnek a tervben a horizontális szempontok?” c. jelentés tehát rögzíti a TKCS/tematikus munkacsoportok/akciócsoport által ezen a területen tett lépéseket és a jövőbeni módszertani/eljárási elképzeléseket. Emellett a HVS-k frissítése/ esetleges átdolgozása szempontjából is fontos dokumentum, ezért elkészítése a tervezők saját érdeke szempontjából javasolt. A kulcsszavak, amelyek mentén a HVS-t vizsgálni lehet horizontális szempontból: koherencia, szinergia, fenntarthatóság, esélyegyenlőség.

3 A HVS felépítése

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiát egy **előre megadott struktúrában** kell elkészíteni. Ez – a HVS eszköz által nyújtott struktúra – egyrészt segíti a tervezőket megszerezni a stratégiai koncepciókat, másrészt egyfajta standard alakot biztosít, ami a stratégiák kiértékelését teszi egyszerűbbé és objektívabbá. A HVS ezek alapján öt alapvető- és összesen további hat alrészre osztható fel:

1. Település szintű helyzetelemzés (adatbevitel)
2. Fő fejlesztési prioritások és intézkedések
3. Megoldási javaslatok
 - a) Helyi gazdaságfejlesztési terv
 - b) Helyi szolgáltatás-, falu- és településfejlesztési terv
 - c) IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési terv
4. Szabadszöveges tervezői kiegészítés
 - a) Helyzetelemzés
 - b) Fő fejlesztési prioritások és intézkedések
 - c) Megoldási javaslatok
5. Központi, országos adatbevitel

A tervezés a helyzetelemzéssel veszi kezdetét (település szintű adatbevitel és hozzá kapcsolódó szabadszöveges elemek), hiszen az abban szereplő településjellemzők jó kiindulási alapot szolgáltathatnak maguknak a tervezőknek is. Ezután kell meghatározni a fő fejlesztési prioritásokat, intézkedéseket és a megoldási javaslatokat, mindig kidolgozva a hozzájuk kapcsolódó szabadszöveges elemeket is. A HVS online felületen is ehhez a sorrendhez illeszkedve nyílnak meg az egyes felületek.

A központi, országos adatbeviteli részt nem helyi szinten kell kitölteni, az központilag adott lesz mindenki számára. A stratégiák minden egyes strukturális elemének elkészítéséhez külön erre a célra kialakított felületek találhatók a HVS eszközben. A HVS teljes struktúrája megtalálható ezen útmutató 4. mellékletében.

3.1 Helyzetelemzés

A helyzetelemzésen keresztül a térségek településeinek általános jellemzése adható meg, amely egyrészt szükséges lesz a stratégia kidolgozóinak, amikor a prioritásokat, intézkedéseket és a megoldási javaslatokat kívánják előállítani, másrészt szükséges az Irányító Hatóság számára, hogy az elbíráláskor ellenőrizni tudja, hogy valóban olyan megoldási javaslatok születtek-e, amelyek levezethetők a térségek adottságaiból.

A HVS helyzetelemzése lényegében egy rendkívül részletes adathalmaz az adott vidékfejlesztési akciócsoport által lefedett térségről. A széles adatfelmérésre azért van szükség, hogy a tervek tényalapra helyezhetők legyenek. Az adatok egy részét, megközelítőleg az egyharmadát helyi szinten kell felkutatni és rögzíteni. A maradék kétharmad központilag feltöltött, és a HVS eszköz adott felületein meg is jelennek, tehát a tervezők számára rendelkezésre állnak.

3.2 Fő fejlesztési prioritások és intézkedések

A helyi vidékfejlesztési stratégia törzsét a fő fejlesztési prioritások és intézkedések megadásával alakíthatjuk ki. A prioritások a tervezési hierarchia csúcsán helyezkednek el, ezek mutatják az alapvető fejlesztési irányokat egy térségben. A hierarchia szempontjából ezek alatt található az intézkedések, melyek egy-egy prioritáson belül szűkebb irányok megadására alkalmasak.

A hierarchia legalsó szintjén található megoldási javaslatok adnak lehetőséget a prioritások és intézkedések által megjelölt irányok részletesebb kifejtésére. E három szint együtt adja a szűken értelmezett helyi vidékfejlesztési stratégiát.

3.3 Megoldási javaslatok (HPM-ek)

A HVS tervezési hierarchiájának legalsó szintjén helyezkednek el a megoldási javaslatok. Az ÚMVP koncepciója nem ad lehetőséget arra, hogy a stratégiákban projektszintű javaslatokkal álljanak elő a tervezők, ezért konkrét projektek nem szerepelhetnek a HVS-ekben. Azonban célszerű elkerülni, hogy a stratégiák túl általános víziókat tárjanak fel. Erre adnak lehetőséget a megoldási javaslatok.

A megoldási javaslatok alakja hármas felépítésű. Egy megoldási javaslat kifejtésére úgynevezett helyzet/adottság-probléma/lehetőség-megoldási javaslat (HPM) hármasokat kell létrehozni. Ezzel a felépítéssel elérhető, hogy a fejlesztési javaslatok a lehető legkonkrétabb formát és tényszerű megalapozottságot kapjanak.

3.4 Szabadszöveges tervezői kiegészítés

A HVS kiegészítésére rendelkezésre állnak szabadszöveges elemek is maximalizált karakterszámmal. Mind a helyzetelemzéshez, mind a prioritásokhoz és intézkedésekhez, mind a megoldási javaslatokhoz tartoznak ilyen, kiegészítő jellegű szabadszöveges elemek. Ezeket az egyes fejezeteken belül tárgyaljuk külön-külön.

3.5 Központi, országos adatbevitel

Ahogy az említésre került, a helyi vidékfejlesztési stratégiának része bizonyos országos szintű adathalmaz. Ezen adatok feltöltése azonban nem helyi szinten történik, hanem központilag. Ebből kifolyólag a helyi tervezőnek ezekkel az adatokkal kapcsolatban nincs feladata.

3.6 HVS, mint komplex fejlesztési terv

Mielőtt a struktúra részletes ismertetésére rátérnénk, fontos megjegyezni, hogy **a HVS-t egy komplex fejlesztési tervként kell értelmezni**, melyben az előzetesen elismert helyi közösségek a területükre vonatkozó minden fejlesztési elképzelést ismertetnek.

Ennek figyelembevételével kell megfogalmazni a prioritásokat, intézkedéseket, és a hozzájuk kapcsolódó helyzet/adottság-probléma/lehetőség-megoldási javaslat hármasokat is.

Pontosabban, helyzet/adottság-probléma/lehetőség-megoldási javaslat hármas olyan fejlesztési témára is megfogalmazható, melyre nem allokálható forrás a HVS-ben a 147/2007. (XII.4.) FVM rendelet előírásai szerint, viszont megvalósítása úgynevezett alternatív forrásokból lehetséges (más ÚMVP intézkedések, egyéb EU-s és hazai források, intézkedések). Tehát a fent említett rendelet mellékletében feltüntetett források csak a rendeletnek megfelelő ÚMVP konstrukciókhoz rendelhetőek, azonban a HVS-ben

szerepelhetnek ilyen forrásból nem finanszírozható, ún. alternatív forrásokból megvalósítható fejlesztési elképzelések is.

4 A helyzetelemzés elkészítése

A helyi vidékfejlesztési stratégia helyzetelemzésének elkészítéséhez települési és térségi szintű információkat kell felvinni. A kérdéses információk alapvetően két csoportba sorolhatók: település szintű adatok és szabadszöveges elemek.

4.1 Település szintű adatok

A település szintű adatok legnagyobb része központilag feltöltött, és mint referencia adat meg is jelenik a helyzetelemzési felületeken. A tervezők módosíthatják ezeket, amennyiben pontosabb adatokkal szolgálnak a térségről, vagy egy adott településről. A központilag feltöltött adatok egy része 2005.-re, a többi 2006.-ra vonatkozik, ezért elképzelhető, hogy bizonyos adatokat valóban érdemes helyi szinten felülírni. Ugyanakkor mind a 2005-ös, mind a 2006-os adatok tekintetében elmondható, hogy azok a legfrissebb, elérhető KSH adatok.

Ahhoz hogy a központilag felvitt adatokat módosítani tudjuk, az Irányító Hatóságtól kapott engedélyre van szükség. Vagyis egy adatsor megváltoztatásának folyamata az, hogy a kívánt módosításról értesítjük az Irányító Hatóságot, aki azt, amennyiben jogosnak ítéli, jóváhagyja.

Bizonyos adatok a település szintű adatokból aggregáltak, ezért közvetlenül nem módosíthatók. Ezek referenciaadatként szolgálnak a szabadszöveges részek elkészítéséhez.

A nem központilag feltöltött adatok beszerzése helyi szinten történik. Ehhez a tervezőknek be kell vonnia a helyi érintetteket. Mivel elég széleskörű adatfelmérésről van szó, célszerű a kérdéses személyeket minél hamarabb felkeresni és bevonni a folyamatba. Ez az adatfelmérés település szintű, ezért javasoljuk, hogy a térség településeinek polgármestereit, vagy önkormányzatait bízzuk meg az adatok összegyűjtésével.

Az adatbegyűjtéshez segítséget nyújtanak a település szintű adatbegyűjtő űrlapok (letölthető a VKSZI honlapjáról). Ezeket küldjük ki a kérdéses személyeknek, önkormányzatoknak, majd kitöltve szedjük be azokat. Ezekben az űrlapokon minden olyan település szintű adatra rákérdezzük, amelynek feltöltése helyi szinten kell, hogy megtörténjen.

Ugyancsak célszerű a beszerzett adatokat a lehető leghamarabb rögzíteni a HVS eszközzel, mert a helyzetelemzés feltöltöttsége a folyamat alatt végig követve lesz. Központilag meghatározott határidők vannak előírva a feltöltöttségi szintekre, amelyek betartását a régiós koordinátorok akár hétről hétre is ellenőrizni tudják. Nem teljesítés esetén pedig jeleznek a helyi tervezőknek.

A felmérés tartalmaz két olyan adattípust, amelyek nem feltétlenül állnak rendelkezésre a települési önkormányzatoknál, viszont bárki által letölthetők két honlapról. Ez a két adattípus a személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem és a munkanélküliségi adatok.

A személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem kitöltéséhez a KSH honlapját kell meglátogatnunk (<http://portal.ksh.hu>). Ott a *Területi atlasz/Interaktív tematikus térképek* között található Magyarország minden településére ilyen adat. A térkép használatához le kell töltenünk egy szoftvert, ez azonban elérhető a táblázatban közölt linken keresztül. A legfrissebb adatot használjuk.

A munkanélküliségi adatokat az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján érhetjük el (<http://www.afsz.hu>). A *Statisztika/Településsoros munkanélküliségi adatok* között található településsoros munkanélküliségi adatokat. Ezen adatok alapján a HVS munkanélküliségi arány a „relatív mutató”-val egyenlő.

4.2 A helyzetelemzés szabadszöveges elemei

A helyzetelemzés részét képezi több szabadszöveggel feltölthető rész is. Fontos azonban, hogy HVS ezen szabadszöveges elemei is egy megadott szerkezet mentén készüljenek, hogy standard alakot öltve könnyen összehasonlíthatók és kiértékelhetők legyenek. Az előre megadott szerkezet azonos a település szintű helyzetelemzés struktúrájával.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy csak olyan információk kerüljenek rögzítésre ezeken a szabadszöveges felületeken, amelyekre később megoldási javaslatokban közvetve, de még inkább közvetlenül hivatkozunk.

Amennyiben elegendő, próbáljuk a szabadszöveges helyzeteleíró megjegyzéseket a HPM-ek felvitelekör rögzíteni. Ezek struktúrája pontosan azért hármas, hogy a helyzet, a probléma és a megoldási javaslat egymás alatt logikusan kerülhessen rögzítésre. Ezzel elkerülhető fejlesztési szempontból fölösleges térségi jellemzők felvitele.

A szabadszöveges felületek mellett általában található az adott témával kapcsolatos referenciaadatok a térségről. Ezek a települési adatokból aggregáltak, és nem módosíthatók helyileg. Amikor szabadszöveges információkat rögzítünk, ügyeljünk arra, hogy a leírtak összhangban legyenek a térséget jellemző adatokkal, vagy ha valahol ellentmondás van, akkor azt külön magyarázzuk meg.

4.2.1 A település 5 legnagyobb foglalkoztató vállalkozása

Ez az elem bár része a település szintű adatfelmérésnek, mégis úgy gondoljuk, hogy némi magyarázatra szorul. A tervezőknek meg kell adnia a település 5 legnagyobb foglalkoztató vállalkozásának nevét, székhelyét (ami lehet a településen kívül is), főtevékenységét, foglalkoztatottak számát. Az árbevétel és az exportárbevétel is megadható, de nem kötelező. A vállalatok működési hely alapján sorolhatók be a település vállalatai közé.

4.2.2 Legfontosabb probléma és lehetőség a településen

Erre az elemre is azért térünk ki külön, mert bár része a település szintű adatfelvitelnek, jellegét tekintve szabadszöveges elem, ezért külön magyarázatra szorul. Itt a tervezői csoportoknak a térség minden településére vonatkozólag meg kell fogalmazni az adott település legfontosabb problémáját és a legfontosabb lehetőségét. Ennek célja a prioritizálás problémák és lehetőségek között.

4.2.3 A térség általános jellemzői, a hely szelleme

A térség általános jellemzői között fontos kitérni az előzetesen elismert helyi közösség területén tapasztalható fejlettségbeli különbségekre, a térségen belüli területi egyenlőtlenségekre, és azok jellemző okaira. A helyi közösség területén vagy terület egységein (közös jellemzőkkel bíró települések csoportja) a fejlesztéseket megalapozó közös adottságok ismertetésére is itt kerülhet sor.

Amennyiben a térség rendelkezik specifikus adottságokkal, amelyekre megoldási javaslatok épülnek, azok a „hely szelleme” leírása részeként fejthetők ki (pl.: fesztiválok, szokások, jellegzetes, nagy múltú természeti vagy kulturális örökség).

4.2.4 A térség környezeti állapotának leírása

A helyzetelemzésben külön fejezetben kell foglalkozni a térség környezeti állapotával. Ebben ki kell térni a következő elemekre:

- Biodiverzitás (védett területek, Natura 2000 területek, védett állat- és növényfajok, erdők, gyepek és vizes élőhelyek állapota,
- vízminőség és mennyiség (a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés (Víz Keretirányelv) szerint): szennyező források (diffúz és pontszerű) és a vízfelhasználás
- Klímaváltozás (megújuló erőforrások, CO₂ kibocsátás)
- Tájkép, tájszerkezet, tájhasználat, tájkarakter, egyedi táji elemek, értékek
- Talaj (szennyezés, erózió, fedettség)
- Hulladékkezelés, -hasznosítás, -megelőzés
- Levegő (tisztaság, zaj, csend)
- Mely főbb gazdasági ágazatok, szereplők használják a természeti erőforrásokat
- Melyek a legjellemzőbb földhasználati módok

4.2.5 33 leghátrányosabb helyzetű kistérség közé tartozó települések bemutatása

Az Új Magyarország Felzárkóztatási Program (ismertebb nevén „Nem mondunk le senkiről” Zászlóshajó Program elsődleges célterülete az ország 33 kistérségét fedi le, másodlagos célterülete a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007 (XI.17.) Korm. Rendelet 2. mellékletében meghatározott további 14 hátrányos helyzetű kistérség. Az itt található települések problémáit, helyi jellegzetességeiből fakadó kitérés lehetőségeit kell összefoglaló jelleggel ismertetni ebben a szakaszban, illetve a forrásallokáció folyamán érvényesíteni kell a 33 kistérség esetében a 147/2007 (XII. 4.) FVM rendelet erre vonatkozó szakaszát.

Mivel két szomszédos helyi közösség határait LHH települések is képezhetik, érdemes ezt figyelembe venni az LHH településekre vonatkozó HPM-ek megfogalmazásakor. Célszerű ilyen esetekben a szomszédos helyi közösség tervezést koordináló csoportjával is egyeztetni.

4.2.6 A térség 10 legnagyobb foglalkoztató vállalkozása

A tervezőknek meg kell adnia a térség 10 legnagyobb foglalkoztató vállalkozásának nevét, működésének helyét a térségben, székhelyét (ami lehet a térségen kívül is), főtevékenységét, foglalkoztatottak számát. Az árbevétel és az exportárbevétel is megadható, de nem kötelező. A vállalatok működési hely alapján sorolhatók be a térség vállalatai közé.

4.2.7 A térség helyzete a vállalkozások szempontjából

Itt adhatóak meg azok a térséget illető vállalati jellemzők, amelyekről úgy gondoljuk, hogy a megoldási javaslatok szempontjából külön említést érdemelnek. Vagy azért, mert nem derülnek ki a helyzetleírásból, vagy mert némiképp ellentmondanak annak. Ilyenek lehetnek például olyan, a térség területén kívül található vállalatok, amelyek jelentős mennyiségű munkaerőt alkalmaznak a térség területén élő lakosok közül.

4.2.8 A térség jelentősebb non-profit szervezeteinek jellemzése

A tervezők itt kapnak lehetőséget arra, hogy bemutassák azokat a non-profit szervezeteket, amelyeknek a megoldási javaslatok és a társadalmisítás szempontjából jelentősége van. Kiemelt figyelmet kell fordítani az esélyegyenlőség és környezeti fenntarthatóság szempontjából releváns civil szervezeteknek.

4.2.9 A térség foglalkoztatottsági helyzete

Ha a megoldási javaslatok szempontjából szükséges, a térség foglalkoztatottsági helyzetére itt térhetnek ki a tervezők. Amennyiben felmerül, ügyeljünk a referenciaadatokkal való esetleges ellentmondások külön magyarázatára.

4.2.10 A térség demográfiai helyzete

Ezen a felületen egészíthetjük ki a helyzetelemzést a térség demográfiájával kapcsolatban. Fordítsunk különös figyelmet a társadalmi csoportok között megfigyelhető jelentősebb eltérések bemutatására (pl. nemek, lakóhely, származás, elvándorlás stb. szerint)

4.2.11 A térség infrastrukturális helyzete

Amennyiben szükségesnek érezzük a megoldási javaslatok szempontjából, itt fejthetők ki részletesebben a térség infrastrukturális adottságai.

4.2.12 Legfontosabb probléma és legfontosabb lehetőség a térségben

A tervezői csoportoknak a teljes térségre vonatkozólag is meg kell fogalmazni a legfontosabb problémát és a legfontosabb lehetőséget.

5 Prioritások és intézkedések

A fő fejlesztési prioritások és az alájuk tartozó intézkedések megadásával vázolhatjuk fel a helyi vidékfejlesztési stratégia fő irányvonalait. Az intézkedések alatt elhelyezkedő megoldási javaslatokkal a teljes tervezési hierarchia háromlépcsős alakot ölt. A hierarchikus tervezésre azért van szükség, mert általa strukturáltabb és standard terveket kaphatunk. Ez egyben támogatás a tervezőknek, mert segít rendszerbe ültetni a stratégiai víziókat, másrészt támogatás a stratégia elbírálóinak, hiszen struktúráját tekintve hasonló HVS-eket kell értékelni.

5.1 A helyi vidékfejlesztési stratégia struktúrája

A fő fejlesztési prioritásokkal a legtágabb fejlesztési célok adhatók meg, például: *Helyi szőlő és bor ágazat fejlesztése*. Az intézkedések valamivel szűkebb kört határoznak meg, például: *Helyi szőlő és bortermelés minőségének javítása és standardizálása és/vagy A borok helyi szintű feldolgozásának fejlesztése és/vagy Kistermelői borok értékesítésének növelése*.

A prioritásokból javasolt többet is megadni, de az ajánlott mennyiség 6-10 körül mozog. Minden prioritáshoz meg kell jelölni fejlesztési intézkedéseket is, amelyekből prioritásonként több is megadható, de legalább egy szükséges.

A helyi vidékfejlesztési stratégia részletesebb kifejtésére szolgálnak a tervezési hierarchia legalján található megoldási javaslatok, amelyeket a fejlesztési intézkedésekhez és az azokhoz tartozó fő fejlesztési prioritásokhoz kell illeszteni. Egy-egy intézkedéshez több megoldási javaslat is megadható, de legalább egy szükséges. Egy lehetséges hierarchia látható az alábbi ábrán.

Egy lehetséges tervezési hierarchia

Az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportok a helyi vidékfejlesztési stratégiákat egy tervezett keretösszegre dolgozzák ki. Vagyis minden térség rendelkezésére áll bizonyos nagyságú tervezett forrás, amelyre optimalizálva érdemes végrehajtani a tervezést, ezért nem mindegy, hogy milyen és mennyi prioritást és intézkedést választunk.

A források allokálása intézkedési szinten történik, vagyis minden egyes intézkedéshez meg kell adni, hogy milyen összeget kíván a térség az adott témával kapcsolatban felhasználni.

A források intézkedésekhez történő rendelése mellett a támogatások intenzitási értékeit is meg kell adnunk. Ezek segítségével azt jelölhetjük meg, hogy a különféle csoportok a beruházások teljes összegének hány százalékát kapják meg támogatás gyanánt. A források allokálásánál rendkívül körültekintően kell eljárni, mert a stratégiák megvalósításakor ezek az összegek és arányok számon kérhetők.

5.2 Prioritások és intézkedések felvitele

A prioritások és intézkedések kidolgozásakor, próbáljunk minél integráltabb fejlesztéseket megvalósítani. A uniós példák ugyanis azt mutatják, hogy az összetett fejlesztések lehetnek sikeresek és hosszútávon fenntarthatók. Ha például a helyi szintű turizmust szeretnénk serkenteni, akkor a terv minél több olyan fejlesztést foglaljon magába, ami turisztikai szempontból növekedési potenciált rejt magában.

Ha tehát prioritásnak választjuk például hogy: *Helyi turizmus fejlesztése*, és azon belül intézkedésnek választjuk, hogy: *Bor és gasztronómiai turizmus fejlesztése*, akkor ehhez illesszünk más, kiegészítő prioritásokat és intézkedéseket. Ilyen komplementer prioritás lehet, pl.: *Helyi szőlő és bor ágazat fejlesztése*, hozzá tartozó intézkedés pedig, pl.: *Helyi szőlő és bortermelés minőségének javítása és standardizálása*.

Ezzel azt érjük el, hogy amellet, hogy közvetlenül a szőlőhöz és a borhoz kapcsolódó turisztikai infrastruktúrát fejlesztjük, magát az iparágat is megpróbáljuk helyi szinten előnyösebb helyzetbe hozni. Ez ugyanis a rá épülő turizmus hosszú távú fenntarthatóságának egy előfeltétele.

Az integrált fejlesztésre egy másik példa az összetett vállalkozásfejlesztés lehet. Ha tehát úgy gondoljuk, hogy a helyi vállalkozások fejlesztése kiemelt jelentőséggel bír, és prioritásnak jelöljük meg hogy a *Helyi vállalkozások fejlesztése*, intézkedésnek pedig hogy a *Helyi közösség számára hasznos vállalkozások, projektek támogatása*, akkor ezek mellé is választhatunk komplementer prioritásokat. Ilyen kiegészítő prioritás lehet, pl.: *Helyi környezetvédelem fejlesztése*, hozzá kapcsolódó intézkedés pedig: *Környezettudatos beruházások támogatása*.

Ezzel lényegében azt érjük el, hogy a vállalkozási projektek és beruházások széles köre támogatható lesz helyi szinten. Legyen az akár valamilyen munkahelyteremtő, vagy környezettudatos beruházás, vagy éppen valamilyen környezettudatos helyi vállalkozási szövetség létrehozása és elveinek betartatása. Az integrált vállalkozásfejlesztés ugyanis a vidéki térségek versenyképességének egyik alapja.

Egy harmadik integrált fejlesztési példa lehet a helyi kulturális értékek megőrzése és terjesztése a fiatalok körében. Ha tehát prioritásnak választjuk például hogy: *Helyi örökségek megőrzése, fejlesztése*, hozzá intézkedésnek hogy: *Kulturális értékek megőrzése*, akkor ezek mellé választhatunk kiegészítő prioritásokat és intézkedéseket. Ilyen komplementer prioritás lehet a *Helyi életminőség és a lakosság számára nyújtott szolgáltatások fejlesztése*, és ehhez választott intézkedés a *Humán erőforrás fejlesztése*.

Ezzel azt érjük el, hogy nem csak a helyi kulturális értékek megőrzése és ápolása lesz támogatható, hanem ennek oktatása, átadása a fiatalok számára.

Fontos tehát, hogy a helyi vidékfejlesztési stratégia kidolgozásakor minden olyan fejlesztési lehetőséget számításba vegyünk, amely valamilyen szempontból kiugrási lehetőséget rejt magában a térség számára. Ehhez széleskörű társadalmi egyeztetés szükséges, hiszen egy szűk réteg nem képes minden – a térségre jellemző – információnak és lehetőségnek a birtokában lenni. Ezért fontos a tervezés ideje alatt a folyamatos nyilvánosság és minden helyi érintett véleményének meghallgatása.

Ugyanakkor el kell kerülni, hogy a kidolgozott stratégiák főlegesen prioritásokat és intézkedéseket tartalmazzanak. Csak olyan fejlesztéseket jelöljük meg, amelyre valós helyi igény fogalmazódik meg, és hosszú távon is hozzájárul a térség fejlődéséhez. Ennek megítélését segíti elő a széleskörű helyzetelemzés és a részletesebb kifejtést igénylő megoldási javaslatok.

A kidolgozott prioritásokat és a hozzájuk tartozó intézkedéseket a tervezési folyamat előrehaladtával a HVS eszközön keresztül folyamatosan rögzíteni kell, ugyanis a régiós koordinátorok, a VKSZI és az Irányító Hatóság online módon nyomon követi a tervezést. Ez

a folyamatos monitoring teremti meg az alapját a központi visszajelzéseknek, amelyek készhez kapása a helyi tervezőknek is érdeke.

5.3 A Prioritások és intézkedések szabadszöveges elemei

A prioritások és intézkedések felviteléhez tartozik két szabadszöveges elem is.

5.3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia egymondatos címe

Amikor a prioritások és intézkedések felületei megnyílnak, megadhatóvá válik a HVS címe is

5.3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia alapvető célja

A tervezőknek a HVS-t egy néhány soros összefoglalóban is rögzíteni kell. Ezen a felületen néhány mondatban fel kell vázolni az adott Helyi Vidékfejlesztési Stratégia alapvető célját, amely tulajdonképpen egy olyan jövőkép leírása, mely a fejlesztések megvalósulása esetén jön létre.

Az alapvető célhoz kapcsolódóan hivatkozni kell a térség fontos problémáira és lehetőségeire, illetve ki kell térni az esélyegyenlőség és fenntarthatóság érvényesülésére a stratégiában. További fontos szempontként megemlítendő a helyi közösség területén a fejlettségi szintben tapasztalható egyenlőtlenségek kezelése,

6 Megoldási javaslatok

6.1 Megoldási javaslatok struktúrája

A megoldási javaslatok a tervezési hierarchia legalsó fokán helyezkednek el, és a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák legkonkrétabb fejlesztési javaslatait fogalmazhatjuk meg általuk. Ahogy az korábban említésre került, a HVS-ek kidolgozásában a tervezés nem érheti el a projektszintet, az ÚMVP erre nem ad lehetőséget. Azonban a túl általános tervezés elkerülésének céljából a konkrét fejlesztési javaslatok megadása hármass struktúrában helyzet/adottság-probléma/lehetőség-megoldási javaslat (HPM) lehetséges.

Amikor a helyzeteket, a problémákat és a megoldási javaslatokat írjuk fel, törekedjünk azok minél részletesebb kifejtésére. Nevezzük meg, soroljuk fel minél konkrétabban a helyi adottságokat, írjuk fel minél részletesebben az ebből adódó problémát, vagy lehetőséget, és a lehető legkonkrétabb megoldási javaslatokkal álljunk elő. A túl általános ötletfelműzés ugyanis felületessé teszi a stratégiákat, és nehezékesé az összehasonlítást és kiértékelést.

A helyzet/adottság felírásához a térség, vagy település valamilyen sajátosságát kell feltüntetni, pl.: *A térség bizonyos településein (pl.: ...) foglalkoznak hagyományos módon előállított bortermeléssel (pl.: ...), a településeket gyakran sújtja szárazság.*

A helyzet/adottság felírásakor ügyeljünk arra, hogy az ne mondjon ellent a helyzetelemzésnek. Ugyanis ennek betartása ad lehetőséget a valódi tényalapú tervezésre, továbbá a kiértékeléskor a helyzetelemzés és a HPM-ek konzisztenciája nagy súllyal esik latba. Amennyiben bizonyos térségi jellemzők, pl.: *a hely szelleme* nem került kifejtésre a helyzetelemzésben, azokra a helyzetek/adottságok rögzítésekor részletesen térjünk ki, ha megoldási javaslatot akarunk felírni rájuk. Erre jó példák a helyi ünnepek, rendezvények, kulturális szokások, hagyományok stb.

A probléma/lehetőség felírásához a helyzetből adódó problémát vagy lehetőséget kell megjelölni, pl.: *A gyakori szárazságok és a hagyományos termelés miatt a bor mennyisége és minősége bizonytalan, ez nehezíti az értékesítést.*

A probléma/lehetőség felírásakor arra ügyeljünk, hogy az valóban a helyzet/adottság által megjelölt jellemzőből következzen.

A megoldási javaslattal végül a helyzetből adódó probléma, vagy lehetőség megoldását írhatjuk fel, pl.: *Szélhajtású öntözőrendszerek kiépítésének támogatása a bortermelők hálózatával, melynek eredményeképp évről évre standard minőségű bor állítható elő. A javaslat teljes forrásigénye 11 millió Ft, ebből EU-s forrás 8 millió Ft.*

A megoldási javaslat felírásakor arra ügyeljünk, hogy az valóban a vázolt problémára adjon egy megoldást, tényleges fejlesztési igényt fedjen le, és a rá vonatkozó problémát valóban megoldja.

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia HPM-struktúrákon keresztül kidolgozása több okból is előnyös. Egyrészt megteremti a hidat a projektszint, és az általános vízió szintje között, másrészt segít a tervezőknek megszerezni a helyi adottságokat, problémákat és lehetőségeket, harmadrészt standard alakba ülteti a fejlesztési javaslatokat, amely megkönnyíti a folyamatos visszacsatolást, és objektívabbá teszi az értékelést.

6.2 Megoldási javaslatok minimumkövetelményei

Ahogy azt már korábban leírtuk, a megoldási javaslatokat hármass struktúrában kell kidolgozni: helyzet/adottság-probléma/lehetőség-megoldási javaslat (HPM). Ez a hármass tagolás lehetőséget ad arra, hogy néhány minimum követelményt támasszunk a HPM-ekkel szemben, amelyek viszonylag objektívan értékelhetők, függetlenül attól, hogy az adott HPM milyen fejlesztésre irányul.

6.2.1 Helyzet/adottság minimum követelményei

A helyzet/adottság felírásával szemben három objektívan számon kérhető, minimum-követelményt határozhatunk meg:

1. Az adottság(ok) részletes felírása: amikor leírjuk az adottságo(ka)t, törekedjünk a részletek leírására

Helytelen felírás: *A térségben található erdőségek*

Alap szintű helyzet/adottság felírás: *A térség területének 49,5%-át erdők borítják (bükk, tölgy, gyertyán)*

2. Az adottság(ok) által érintett területek/települések leírása: amikor adottságo(ka)t írunk fel, mindig jelöljük meg az érintett területeket, vagy településeket

Közép szintű helyzet/adottság felírás: *A térség területének 49,5%-át erdők borítják (bükk, tölgy, gyertyán), mely erdőségek a térség teljes területén szétszórva helyezkednek el*

3. Az adottság(ok) által érintett szereplők megnevezése: amikor adottságo(ka)t írunk fel, mindig nevezzük meg az általuk érintett szereplőket

Teljes helyzet/adottság felírás: *A térség területének 49,5%-át erdők borítják (bükk, tölgy, gyertyán), mely erdőségek a térség teljes területén szétszórva helyezkednek el és többségében magán és önkormányzati tulajdonban vannak*

Ezzel kaptunk egy lehetséges helyzet/adottságot, ami megfelel a formai minimum-követelményeknek. Egy térség életében az egyes adottságokból adódó problémák és lehetőségek gyakran igen összetettek lehetnek, és összetett megoldást kívánnak. Ebből kifolyólag a HPM-ek felírásakor elképzelhető, hogy egy komplex helyzet/adottság-ot kell felírunk, amelyben több rész-adottság is szerepel. Rész-adottságokra példák lehetnek a következő további kitalált helyzet/adottság-ok:

- *A térség területének 49,5%-át erdők borítják (bükk, tölgy, gyertyán), mely erdőségek a térség teljes területén szétszórva helyezkednek el és többségében magán és önkormányzati tulajdonban vannak*
- *Jelenleg folyik bizonyos fafajták (bükk, tölgy, gyertyán) kitermelése és kismértékű feldolgozása raklappá és fűrészárúvá Domaházán és Arlón, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft által*
- *A térség teljes területén működő fakitermelés (bükk, tölgy, gyertyán) legnagyobb részéből Ózdon az Ózdi Bútor ZRt szabványbútorokat állít elő*

A fenti helyzet/adottságok egyenként is megállják a helyüket, azonban elképzelhető hogy a fenti adottságokra a térség egy komplex megoldási javaslattal akar előállni, mert az adottságokból eredő problémák és lehetőségek így oldhatók meg és használhatók ki. Ilyenkor érdemes a fenti rész-adottságokat integrálni, és egy komplex helyzet/adottság-ot felírni:

- *A térség teljes területének 49,5%-a erdővel (bükk, tölgy, gyertyán) borított, melynek nagy része magán és önkormányzati tulajdonban van. A fafajták kitermelése és*

kismértékű feldolgozása (raklapok, fűrészáru) jelenleg a Domaházán (Domafa Bt) és Arlón (Fűrésztelep Kft) folyik. A feldolgozás nagy része jelenleg Ózdon (Ózdi Bútor ZRt) történik, ahol szabványbútorokat állítanak elő

Ezzel kaptunk egy, a formai követelményeknek is megfelelő komplex helyzet/adottságot, amelyre a probléma/lehetőség felírásán át kidolgozhatjuk a komplex megoldási javaslatot.

6.2.2 Probléma/lehetőség minimumkövetelménye

A probléma/lehetőség felírásakor egyetlen, objektívan is számon kérhető formai minimumkövetelményt tudunk megnevezni:

1. Minden felírt adottságra írjunk fel az abból eredő problémát, vagy lehetőséget: amennyiben egy helyzet/adottság komplex, és több rész-adottság is szerepel benne, mindegyikre írjuk fel az abból eredő problémát, vagy lehetőséget. Az előbbi komplex példát továbbfűzve:
 - *„A térség területének 49,5%-a erdő, bükk tölgy és gyertyán fajtákkal”-ből eredő lehetőség helyes felírása: Olcsó és minőségi alapanyag áll rendelkezésre a helyi fafeldolgozáshoz*
 - *„Jelenleg folyik a fafajták (bükk, tölgy, gyertyán) kitermelése és kismértékű feldolgozása raklappá és fűrészáruvá Domaházán és Arlón, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft által”-ből eredő lehetőség helyes felírása: Meg van a gazdasági alap a helyi fakitermeléshez és feldolgozáshoz*
 - *„A kitermelt fa (bükk, tölgy, gyertyán) legnagyobb részéből Ózdon az Ózdi Bútor ZRt szabványbútorokat állít elő”-ből eredő lehetőség helyes felírása: A helyi feldolgozás kialakításával jelentős mennyiségű új munkahely teremthető*

Mindezt egybedolgozva pedig megkaphatjuk a komplex helyzet/adottság-ból származtatott komplex probléma/lehetőséget:

- *A helyi fafeldolgozás fejlesztése a térség szempontjából nagy potenciált rejt magában, mert a helyi szintű fafeldolgozáshoz a nagy területű erdők miatt rendelkezésre áll az olcsó alapanyag, a helyi kitermelő és feldolgozó vállalatok megteremtik a kitermelés és a feldolgozás gazdasági alapját, illetve a fa helyi feldolgozásával jelentős mennyiségű új munkahely is teremthető*

6.2.3 Megoldási javaslat formai minimumkövetelményei

A helyzet/adottság-ból eredő probléma/lehetőség feloldására vonatkozó megoldási javaslatokkal szemben négy formai kritériumot határozhatunk meg:

1. A javaslat(ok) részletes felírása: amikor javaslat(ka)t írunk fel, mindig írjuk fel annak részleteit

Helytelen felírás: *Hálózat kialakítása a helyi vállalkozók között*

Alap szintű megoldási javaslat felírás: *Hálózat kialakítása a teljes fafeldolgozó értéklánc mentén*

2. Javaslato(ka)t végrehajtó szereplők felírása: amikor javaslato(ka)t írunk fel, mindig írjuk fel az is, hogy kik fogják azt végrehajtani

Közép szintű megoldási javaslat felírás: *Hálózat kialakítása a teljes fafeldolgozó értéklánc mentén az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft bevonásával*

3. Javaslat(ok) várható eredményei: amikor javaslato(ka)t írunk fel, mindig írjuk fel azt is, hogy mi lesz annak az eredménye

Felső szintű megoldási javaslat felírás: *Hálózat kialakítása a teljes fafeldolgozó értéklánc mentén az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft bevonásával, így a teljes körű információáramlás és a tagok szervezett együttműködésének következtében jobban tudnak érvényesülni termelési és értékesítési oldalon is*

4. Javaslat(ok) várható költségei: a javaslat(ok) felírásakor azt is fel kell írni, hogy az adott javaslat milyen teljes költség mellett valósítható meg, és ebből mennyit kívánnak uniós forrásból finanszírozni

Teljes megoldási javaslat felírás: *Hálózat kialakítása a teljes fafeldolgozó értéklánc mentén az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft bevonásával, így a teljes körű információáramlás és a tagok szervezett együttműködése érhető el. A javaslat teljes forrásigénye 5 millió forint, ebből 3 milliót EU-s forrásból finanszíroznánk*

Ezzel kaptunk egy, a formai minimum-követelményeknek megfelelő, megoldási javaslatot. Egy térség életében az egyes adottságokból adódó problémák és lehetőségek gyakran igen összetettek lehetnek, és összetett megoldást kívánnak. Ebből kifolyólag a HPM-ek felírásakor elképzelhető, hogy egy komplex megoldási javaslatot kell felírunk, amelyben több rész-javaslat is szerepel. Rész-javaslatokra példák lehetnek a következő kitalált megoldások:

- *Hálózat kialakítása a teljes fafeldolgozó értéklánc mentén az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft bevonásával, így a teljes körű információáramlás és a tagok szervezett együttműködése érhető el. A javaslat teljes forrásigénye 5 millió forint, ebből 3 milliót EU-s forrásból finanszíroznánk*
- *Bútor előállítását lehetővé tevő technológiák beszerzése az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft együttműködésével, melynek következtében 6 új munkahely teremthető. A beruházás teljes tőkeigénye 30 millió Ft, ebből EU-s forrás 20 millió Ft.*
- *Egyedi, a térségre jellemző bútorminták felkutatása az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt és a Fűrésztelep Kft együttműködésével, melynek következtében egyedi, a térségre jellemző bútorok állíthatók elő. A javaslat teljes forrásigénye 1,5 millió forint, ebből 1,5 milliót EU-s forrásból finanszíroznánk*
- *Közös marketing-stratégia és védjegy kidolgozása az erdőtulajdonosok, a Domafa Bt, és a Fűrésztelep Kft együttműködésével, melynek eredményeként a helyi faipari termékek közismert és egyedi márkanevvel rendelkeznének. A beruházás teljes tőkeigénye 5 millió Ft, ebből EU-s forrás 2 millió Ft.*

Azonban elképzelhető hogy a fent leírt javaslatokat jobb, ha egyben írjuk fel, mert azok egy komplex helyzet/adottság-ból fakadó komplex probléma/lehetőség halmaz komplex megoldásai. Ilyenkor érdemes a fenti rész-megoldásokat integrálni, és egy komplex megoldási javaslatot felírni:

- *Hálózat kialakítása a fafeldolgozó értéklánc (erdőtulajdonosok, Domafa Bt, Fűrésztelep Kft) mentén, bútorgyártást lehetővé tevő technológia beszerzésének, egyedi, a térségre jellemző bútorminták felkutatásának, illetve közös marketingstratégia és védjegy kidolgozásának támogatása. Az eredmény egyedi, minőségi és közismert márkanevvel rendelkező bútorgyártás és 6 új munkahely. A beruházás teljes forrásigénye 39,5 millió Ft, ebből EU finanszírozás 26,5 millió Ft.*

Ezzel megkaptunk egy, a formai követelményeknek is megfelelő komplex megoldási javaslatot.

6.2.4 Egy komplex HPM példa

Helyzet/adottság:

- *A térség teljes területének 49,5%-a erdővel (bükk, tölgy, gyertyán) borított, melynek nagy része magán és önkormányzati tulajdonban van. A fafajták kitermelése és kismértékű feldolgozása (raklapok, fűrészáru) jelenleg a Domaházán (Domafa Bt) és Arlón (Fűrésztelep Kft) folyik. A feldolgozás nagy része jelenleg Ózdon (Ózdi Bútor ZRt) történik, ahol szabványbútorokat állítanak elő*

Probléma/lehetőség:

- *A helyi fafeldolgozás fejlesztése a térség szempontjából nagy potenciált rejt magában, mert a helyi szintű fafeldolgozáshoz a nagy területű erdők miatt rendelkezésre áll az olcsó alapanyag, a helyi kitermelő és feldolgozó vállalatok megteremtik a kitermelés és a feldolgozás gazdasági alapját, illetve a fa helyi feldolgozásával jelentős mennyiségű új munkahely is teremthető*

Megoldási javaslat:

- *Hálózat kialakítása a fafeldolgozó értéklánc (erdőtulajdonosok, Domafa Bt, Fűrésztelep Kft) mentén, bútorgyártást lehetővé tevő technológia beszerzésének, egyedi, a térségre jellemző bútorminták felkutatásának, illetve közös marketingstratégia és védjegy kidolgozásának támogatása. Az eredmény egyedi, minőségi és közismert márkanevvel rendelkező bútorgyártás és 6 új munkahely. A beruházás teljes forrásigénye 39,5 millió Ft, ebből EU finanszírozás 26,5 millió Ft.*

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy a HPM-ek komplexitását illetően nincsenek elvárt követelmények. Bizonyos helyzet/adottság-ok és probléma/lehetőség-ek komplex, más helyzet/adottság-ok és probléma/lehetőség-ek egyszerűbb HPM-ekkel oldhatók meg. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy egy-egy komplex helyzet/adottság-ra és probléma/lehetőség-re több összefüggő megoldási javaslatot érdemes kidolgozni.

Ami számon kérhető a HPM-ekkel kapcsolatban az a fent leírt formai követelmények, továbbá hogy azok valódi fejlesztési igényeken alapulnak-e, hogy mennyiben járulhatnak

hozzá egy-egy térség fejlődéséhez, és hogy a két horizontális elv valamilyen módon kezelve van-e bennük.

6.3 Összetett fejlesztések

A megoldási javaslatok kidolgozásakor törekedjünk arra, hogy azok közvetlenül vagy közvetve, de valamilyen módon kapcsolódjanak egymáshoz. Nagyobb eséllyel valósítható meg egy prioritás, de akár az egész stratégia, ha az nem elszeparált fejlesztési javaslatokból, hanem valamilyen módon egymásra épülő ötletekből áll.

Tegyük fel, hogy a prioritásaink és az intézkedések között van olyan, amely a helyi hús- és baromfi ágazat fejlesztésére irányul. Ez alapján felírunk egy HPM-et, amely a házilag előállított húskészítmények fejlesztésére irányul:

Helyzet/adottság:

- *A térség bizonyos településein (pl.: ...) sok magántermelő állít elő különféle húskészítményeket (pl.: ...) házilag, de az előállítási módok egyedi*

Probléma/lehetőség:

- *A házi készítésű húskészítmények minősége az egyedi előállítási módok miatt nem standard, ez nehezíti a tömeges értékesítést*

Megoldási javaslat:

- *Hálózat létrehozásának támogatása a magántermelők között a tudás megosztásának, tradicionális receptek felkutatásának, illetve egységes marketingstratégia és védjegy kidolgozásának céljából. A hálózat eredményeképp a résztvevők szervezeten fognak, ismert, térségspecifikus, minőségi húskészítményeket előállítani házilag. Teljes forrásigény 3 millió Ft, ebből EU forrás 2 millió Ft*

Egy ilyen megoldási javaslat alapot szolgáltathat további kiegészítő javaslatok kidolgozásának. Például:

Helyzet/adottság:

- *A térség bizonyos településein (pl.: ...) sok magántermelő állít elő különféle húskészítményeket (pl.: ...) házilag, az értékesítés esetleges*

Probléma/lehetőség:

- *A házi készítésű húskészítmények értékesítése a környező településeken (pl.: ...) szervezett szállítás esetén sikeres lenne, és új munkahelyet is teremtené*

Megoldási javaslat:

- *Házi előállítású termékeket értékesítő kisteherautó beszerzésének támogatása a termelői hálózat tagjainak bevonásával a környező településeken (pl.: ...) történő értékesítés céljából. A fejlesztés eredményeként a bevételek 40%-os növekedése és*

két új munkahely létrehozása várható. Teljes forrásigény 2,5 millió Ft, ebből EU forrás 1,5 millió Ft

Ugyancsak az első javaslatot, vagy akár mindkettőt kiegészítheti a következő HPM példa:

Helyzet/adottság:

- *A térség bizonyos településein (pl.: ...) sok magántermelő állít elő különféle húskészítményeket (pl.: ...) házilag, a helyi felvevő piac szűk*

•

Probléma/lehetőség:

- *A házi készítésű húskészítményekre lenne kereslet a térségen kívüli nagyobb városokban (pl.: ...)*

Megoldási javaslat:

- *Házi készítésű termékeket árusító pult kialakítása egy közeli nagyváros (pl.: ...) vásárcsarnokában. A fejlesztés eredményeként a bevételek 30%-os növekedése és egy új munkahely létesítése várható. Teljes forrásigény 2,5 millió Ft, ebből EU forrás 2 millió Ft*

6.4 Horizontális elvek a HPM-ekben

Korábban kifejtettük, hogy a HVS-nek a fenntarthatóság és az esélyegyenlőség elveinek mentén kell létrejönnie. Ugyanez mondható el a HPM-ekről is, hiszen azokban fejthetők ki a stratégia részletei.

A fenntarthatóság és esélyegyenlőség HVS-beni érvényesítésének két lehetséges módja van. Egyrészt felírhatunk közvetlenül olyan megoldási javaslatokat, amelyek valamilyen fenntarthatósági kérdést kezelnek (például: szálaló erdőgazdálkodás támogatása, szélhajtású öntözőrendszerek kiépítése, csökkentett növényvédőszer használat támogatása, stb.). Másrészt általánosságban is érvényesíthetjük a HPM-ekben ezeket az elveket, olyan megoldásokkal, amelyekben – bár közvetlenül nem a horizontális elvek érvényesítésére irányulnak – a javaslat jellegét tekintve mégis megjelennek bennük ezek az elvek.

A horizontális elvek figyelembe vétele a HPM-ek szintjén fontos értékelési szempont is, amellyel, hogy jelentősen javítja a tervezés minőségét, a célkitűzések átgondoltságát.

A következőkben felírunk egy HPM-et úgy, hogy az nem veszi figyelembe a horizontális elveket, majd ugyanazt úgy kiegészítve, hogy figyelembe vegye.

6.4.1 HPM a horizontális elvek figyelmen kívül hagyásával

Tegyük fel, hogy a prioritásaink és az intézkedések között van olyan, amely a helyi hús- és baromfi ágazat fejlesztésére irányul. Ez alapján felírunk egy HPM-et, amely a házilag előállított húskészítmények fejlesztésére irányul:

Helyzet/adottság:

- *A térség bizonyos településein (pl.: ...) sok magántermelő állít elő különféle húskészítményeket (pl.: ...) házilag, de az előállítási módok egyediek*

Probléma/lehetőség:

- *A házi készítésű húskészítmények minősége az egyedi előállítási módok miatt nem standard, ez nehezíti a tömeges értékesítést*

Megoldási javaslat:

- *Hálózat létrehozásának támogatása a magántermelők között a tudás megosztásának, tradicionális receptek felkutatásának, illetve egységes marketingstratégia és védjegy kidolgozásának céljából. A hálózat eredményeképp a résztvevők szervezeten fognak, ismert, térségspecifikus, minőségi húskészítményeket előállítani. Teljes forrásigény 3 millió Ft, ebből EU forrás 2 millió Ft*

6.4.2 Húsfeldolgozással kapcsolatos HPM a fenntarthatóság elvének figyelembe vételével

Az előbbi után, felírjuk ugyanezt a HPM-et úgy, hogy közben figyelembe vesszük a fenntarthatóság elvét:

Helyzet/adottság:

- *A térség bizonyos településein (pl.: ...) sok magántermelő állít elő különféle húskészítményeket (pl.: ...) házilag, de az előállítási módok egyediek. Az említett településeken gazdag legelők, takarmánytermő helyek találhatóak kihasználatlanul, többnyire őstermelők tulajdonában*

Probléma/lehetőség:

- *A házi készítésű húskészítmények minősége az egyedi előállítási módok miatt nem standard, ez nehezíti a tömeges értékesítést. A kihasználatlan legelők takarmánytermő helyek hozzájárulhatnak a közös, nagyobb mennyiségű és standard termeléshez*

Megoldási javaslat:

- *Hálózat létrehozásának támogatása a magántermelők és az őstermelők között a tudás megosztásának, tradicionális receptek felkutatásának, a kihasználatlan területek természeti szempontokat (pl.: ...) is figyelembe vevő felhasználásának, illetve egységes marketingstratégia és védjegy kidolgozásának céljából, amely védjegy eleme a természet közeli előállítási mód. A hálózat eredményeképp a résztvevők szervezeten fognak, ismert, térségspecifikus, minőségi bio-húskészítményeket előállítani. Teljes forrásigény 5 millió Ft, ebből EU forrás 4 millió Ft*

6.4.3 Húsfeldolgozással kapcsolatos HPM az esélyegyenlőség elvének figyelembe vételével

Az előbbi után, felírjuk ugyanezt a HPM-et úgy, hogy közben az esélyegyenlőség elvét vesszük figyelembe:

Helyzet/adottság:

- *A térség bizonyos településein (pl.: ...) sok magántermelő állít elő különféle húskészítményeket (pl.: ...) házilag, de az előállítási módok egyediek. Továbbá a településeken rendelkezésre áll hátrányos helyzetű, kisebbségi, tartósan inaktív humánerő-kapacitás (pl.: ...), mely rendelkezik húsfeldolgozó (pl.: ...) tapasztalattal*

Probléma/lehetőség:

- *A házi készítésű húskészítmények (pl.: ...) minősége az egyedi előállítási módok miatt nem standard, ez nehezíti a tömeges értékesítést. A hátrányos helyzetű, kisebbségi, tartósan inaktív humánerő-kapacitás nemcsak, mint munkaerő, hanem mint speciális feldolgozási módok (pl.: ...) ismerője is alkalmazható*

Megoldási javaslat:

- *Hálózat létrehozásának támogatása a tudás megosztásának, a minőség standardizálásának, tradicionális receptek és speciális, kisebbségi feldolgozási módok (pl.: ...) felkutatásának, illetve egységes marketingstratégia és védjegy kidolgozásának céljából, mely védjegy és a márkázott termékek tartalmi eleme a tradicionális és speciális feldolgozási mód. A fejlesztés eredményeként 4 új munkahely jön létre kisebbségiek számára és egységes, kiváló minőségű, diverzifikált termékskálájú, térségspecifikus és kisebbségi húskészítmények kerülnek előállításra. Teljes forrásigény 4 millió Ft, ebből EU forrás 3 millió Ft*

6.4.4 További HPM-ek horizontális elvek figyelembevételével

Ez előbbi két HPM után megnézzünk még két HPM-et, amelyben érvényesülnek a horizontális elvek.

6.4.4.1 Fafeldolgozással kapcsolatos HPM a fenntarthatóság elvének figyelembe vételével

A korábbi fafeldolgozással kapcsolatos példa is kiegészíthető úgy, hogy megjelenjenek benne a konkrét fenntarthatósági elemek:

Helyzet/adottság:

- *A térség teljes területének 49,5%-a erdővel (bükk, tölgy, gyertyán) borított, melynek nagy része magán és önkormányzati tulajdonban van. Az erdők egy része természeti értékekben gazdag, egyes erdőkhez kapcsolódó élőhelyek (vízfolyások, szegélyek, kisebb nagyobb tisztások) gazdagítják a tájat. A fa kitermelése és kismértékű feldolgozása (raklapok, fűrészárú) jelenleg a Domaházán (Domafa Bt) és Arlón (Fűrésztelep Kft) folyik. A feldolgozás nagy része jelenleg Ózdon (Ózdi Bútor ZRt) történik, ahol szabványbútorokat állítanak elő. Az üzemekben foglalkoztatottak fele helyi lakos, holott a térségben 25%-os a munkanélküliség. A helyi munkaerő nem motivált, helyi kötődése gyenge. Fafaragási és erdőművelési hagyományokról vannak helyi dokumentumok, megőrzött emlékek.*

Probléma/lehetőség:

- *A helyi fafeldolgozás fejlesztése a térség szempontjából nagy potenciált rejt magában, mert a helyi szintű fafeldolgozáshoz a nagy területű erdők miatt rendelkezésre áll az olcsó alapanyag, a helyi kitermelő és feldolgozó vállalatok,*

valamint a dokumentált fafaragási motívumok megteremtik a kitermelés és a feldolgozás gazdasági alapját, illetve a fa helyi feldolgozásával jelentős mennyiségű új munkahely is teremthető. A térségben az erdő a helyi tájszerkezet, tájkép meghatározó eleme, amely megfelelő arányban jelen kell legyen a tájban ahhoz, hogy annak jellege ne változzon meg. Az erdőművelés során a természeti értékek fennmaradását biztosítani szükséges

Megoldási javaslat:

- *Térségi összefogásra épülő hálózat kialakítása a fafeldolgozó értéklánc (erdőtulajdonosok, Domafa Bt, Fűrésztelep Kft) mentén, bútorgyártást lehetővé tevő környezetkímélő technológia beszerzésének, egyedi, a térségre jellemző bútorminták felkutatásának, illetve közös marketingstratégia és a természetkímélő erdőgazdálkodást (pl. Pro Silva szemlélet) is jelző védjegy kidolgozásának támogatása. Az eredmény egyedi, minőségi és közismert márkanevvel rendelkező bútorgyártás és 8 új munkahely. Az új termékek a helyiek kötődését is erősítik, mivel büszkeséggel tölti el őket, hogy a táj értékeinek megőrzése mellett, helyi motívumokat is megjelenítő, innovatív környezetkímélő megoldásokkal készülnek termékek, amelyeket ők is használnak és hírét viszik a tájnak (lásd osztrák és finn példákat egyes termékekre). A beruházás teljes forrásigénye 39,5 millió Ft, ebből EU finanszírozás 26,5 millió Ft.*

6.4.4.2 Turisztikai fejlesztéssel kapcsolatos HPM példa a fenntarthatóság elvének figyelembe vételével

Ezután bemutatásra kerül egy turisztikai fejlesztéssel foglalkozó komplex HPM példa, amelyben ugyancsak megjelennek a fenntarthatósági elvek.

Helyzet/adottság:

- *A térségben jó adottságokkal rendelkezik a turizmus fejlesztésére, pl. természeti értékekben gazdag (túzok, parlagi sas, kék vércse telepek, jó termőföldek, lösz és szikes élőhelymozaikok, legelő) mezőgazdasági táj (pl. Hevesi-sík), ahol nagy az ingázók száma, a településen él több korosztály (országos átlagnál jobb a koreloszlás). A helyi főzési-táplálkozási, gazdálkodási hagyományok, évi ünnepkörhöz tartozó szokások még többek fejében élnek, dokumentáltak és hagyományos eszközök is fellelhetők a térségben. Különböző természetű növények tájfajtaikat termesztik. A térségben van közösségi ház, falumúzeum, iskola és több vendéglátóhely. Több településen vannak állattartók, bár csak kétharmaduk helyi*

Probléma/lehetőség:

- *A térség néhány településen egymástól elszigetelt próbálkozások vannak a turizmus adta lehetőségek kihasználására. Összefogó hagyományőrző, egyházi és természetvédelmi civil szervezetek működnek a településeken. Az önkormányzatok és a vendéglátók több közös pályázatot nyertek szálláshely és vendéglátóhelyek kialakítására, azonban hiányzik az átfogó programkínálat, addig csak a vadászatra és a konferenciák, tréningek számára kínáltak helyszínt, rendszeres program kínálat nem alakult ki. A helyi lakosság egy jelentős része erősen kötődik a tájhoz és annak hagyományaihoz (szokások, receptek, elbeszélések stb.). A vendéglátóhelyek száma nagy, azonban színvonaluk nagy különbségeket mutat, több helyen fejlesztésre szorul*

Megoldási javaslat:

- *Térségi összefogással az évi ünnepkörökre épülő, ahhoz kapcsolódó programkínálat kialakítása, a helyi hagyományok felelevenítésével, továbbfejlesztésével és a természeti, gazdálkodási, kulináris adottságok kihasználásával. A vendéglátók és szállások felkészítésének segítése nyelvi, információs technológiai ismertekkel, helyi konyhaművészeti sajátosságok és szokások felelevenítése. A természeti adottságok bemutatása az ünnepkörhöz illeszkedő kikapcsolódási, pihenési lehetőségek kínálatának kidolgozása. Helyi termékek terjesztése. A település belterületén kültéri és/vagy beltéri (táncra alkalmas pajta) közösségi helyek kialakítása. Gazdálkodásba, állattartásba való betekintés, részvételi lehetőség családok számára, közös határjárások, megfigyelő helyek kialakítása, jelölése*

6.4.5 Elvárás a horizontális elvekkel kapcsolatban

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy nem várjuk el azt, hogy minden HPM-ben azonos súllyal, mindkét horizontális elv szerepeljen, hiszen bizonyos megoldási javaslatok esetén ezek kevésbé lehetnek relevánsak. Ugyanakkor felhívjuk a figyelmet arra, hogy a HVS egészére vonatkozóan ezen horizontális elveknek érvényesülniük kell. Olyan stratégiát dolgozzunk ki, hogy ha annak fő fejlesztési prioritásait, intézkedéseit és megoldási javaslatait elolvassa valaki, abból egyértelműen kitűnjön, hogy azok a fenntarthatóság és az esélyegyenlőség elvei mentén születtek.

A két horizontális elv az egymáshoz kapcsolódó HPM-ek együttesében is érvényesülhet úgy, hogy például egy bizonyos HPM-ben kisebb súllyal, azonban egy hozzá tematikusan kapcsolódó másik HPM-ben hangsúlyosan jelenik meg. Például egy, a helyi termékekre alapuló húsfeldolgozásra vonatkozó HPM csoportban lehet olyan HPM, mely az előállított termékek marketingjében jeleníti meg a természetközeli gazdálkodási módszerekkel való előállítását, mint pozitív jellemzőt. Nyilvánvaló, hogy a marketing, mint tevékenység önmagában nem mutat erős fenntarthatóságot. Azonban a termék előállításának módjáról szóló másik HPM-ben, a természetközeli állattartásra vonatkozó megfogalmazás erős fenntarthatóságot jelent. Látható azonban, hogy mind a két említett HPM-ben van utalás a fenntarthatóságra, bár más-más hangsúllyal és szereppel (az egyikben cél, a másikban az előállított termék értékesítését pozitívan befolyásoló jellemző). Az így megfogalmazott HPM-ek kölcsönösen erősítik egymás hatását, és együttesen hozzájárulnak a tematikus célkitűzések megvalósulásához.

6.5 Tervezés a III-IV. tengelyekre

Az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportok a helyi vidékfejlesztési stratégia keretében az ÚMVP III-IV. tengelyére tervezhetnek (a IV. tengely fejlesztései között szerepelhetnek kiegészítő jelleggel az I-III tengely intézkedései is). Az elkészített stratégiák kiértékelésekor azonban lesznek nyertes LEADER akciócsoportok, akik megvalósíthatják az általuk kidolgozott HVS-t, és lesznek olyanok, akiknek át kell azt dolgozni.

Azon előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportok, melyek nem nyertek, átalakulnak, és helyi vidékfejlesztési közösség (HVK) keretében átdolgozzák a helyi vidékfejlesztési stratégiát helyi vidékfejlesztési tervvé (HVT). A HVT keretében azonban a helyi vidékfejlesztési közösségek már csak az ÚMVP III. tengelyére tervezhetnek. Tehát a HVT elkészítésekor lényegében azokat a fejlesztési javaslatokat, amelyek a IV. tengely forrásaihoz kötődnek, el kell távolítani, és esetlegesen újakat bevenni, amik a III. tengelyre vonatkoznak.

A stratégiaalkotás során a III. és IV. tengely szétválasztása a megoldási javaslatokon keresztül történik. Bizonyos fejlesztési témakörökre adott megoldási javaslatok az egyik tengelyre, bizonyos más témakörökre adott megoldási javaslatok a másik tengelyre

vonatkoznak. Ezt a HVS eszköz is támogatja, ugyanis külön felületek állnak rendelkezésre a III. és a IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési témaköröknek és megoldási javaslatoknak.

A III. tengely forrásaira vonatkozó megoldási javaslatokat a HVS *Helyi gazdaságfejlesztési terv*, illetve *Helyi szolgáltatás-, falu- és településfejlesztési terv* fejezeteiben kell elhelyezni. A IV. tengely forrásaira vonatkozó megoldási javaslatokat pedig a HVS *IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési terv* fejezetében kell elhelyezni. Ha így strukturáljuk a helyi vidékfejlesztési stratégiát, akkor annak átdolgozásakor nem fog különösebb nehézséget okozni a IV. tengely forrásait megcélzó megoldási javaslatok leválasztása. Ehhez természetesen elengedhetetlen, hogy a tervezők tisztában legyenek azzal, hogy az egyes tengelyből milyen fejlesztésekre igényelhetők források. Ez kerül bemutatásra a következőkben¹.

I. Tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének növelése

A humán tőke fejlesztését és a tudás támogatását szolgáló intézkedések

- Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek
- A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása
- A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás)
- Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele

A szerkezetváltást, az infrastruktúra fejlesztését és az innovációt elősegítő intézkedések

- A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése
- Az erdők gazdasági értékének javítása
- A mezőgazdasági termékek értéknövelése
- A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra

Átmeneti intézkedések

- A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása
- Termelői csoportok létrehozásának támogatása

II. Tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

A mezőgazdasági földterület fenntartható hasznosítását célzó intézkedések

- A hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések
- A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések
- Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken

¹ A III. tengelynél bizonyos intézkedések kikerülnek a tervezési keretből, és horizontálisan kerülnek meghirdetésre. Ezek kiemelésre kerültek a felsorolásban

- Agrár- környezetgazdálkodási kifizetések

Az erdészeti területek fenntartható használatát célzó intézkedések

- A mezőgazdasági földterület első erdősítése
- Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken
- Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése
- Nem termelő beruházások erdőterületeken

III. Tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiában forrásallokáció szempontjából az alábbi felsorolásban **vastagon kiemelt** intézkedéseket kell figyelembe venni a III. intézkedéscsoportból:

A vidéki gazdaság diverzifikációját elősegítő intézkedések

- Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás
- **Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása**
- **A turisztikai tevékenységek ösztönzése**

A vidéki térségek életminőségének javítását célzó intézkedések

- A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások (tartalmazza az integrált közösségi és szolgáltató terek kialakítását és a kistérségi közlekedési szolgáltatások („tanyabusz”) fejlesztése)
- **Falumegújítás és -fejlesztés**
- A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése
 - **A kulturális örökség megőrzése**
 - Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése

A III. Intézkedéscsoporthoz tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatási intézkedés

Készségek elsajátítása, ösztönzés és végrehajtás

A fenti felsorolásban nem kiemelt intézkedések ún. horizontális intézkedéseknek tekintendők, melyek országosan pályázhatóak, azaz nem képezik forrásallokációs szempontból a HVS részét. Azonban, fontos a HVS szerves részét képező intézkedések és a horizontális intézkedések esetleges kapcsolódási pontjaira kitérni a HVS megfelelő részén. Ez azt jelenti, hogy az előzetesen elismert helyi közösség III. intézkedéscsoportra vonatkozó forrásait a fent kiemelt intézkedésekre kell betervezni, vagyis a 147/2007. (XII.4.) FVM rendelethez kapcsolódó mellékletben megjelölt forrás a horizontális intézkedésekre vonatkozó összeget nem tartalmazza.

IV. Tengely – A LEADER program

Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása

Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések

Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció (ösztönzés)

A HVS tervezési eszközben nemcsak tengely szerint, hanem az egyes fejezeteken belül fejlesztési témák és szektorok szerint is csoportosítani kell a megoldási javaslatokat. Ezeket a fejlesztési témaköröket és szektorokat láthatjuk a következőkben.

6.5.1 Helyi gazdaságfejlesztés – III. tengely

A helyi gazdaságfejlesztésre vonatkozó HPM-ek szektor szerinti bontásban adhatók meg, ezzel is elősegítve a stratégiák kellő strukturáltságát és a standard alakot. Az egyes HPM-ek térségi szinten adhatók meg:

- Mezőgazdaság, erdő-, hal-, vadgazdálkodás
- Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás
- Építőipar
- Kereskedelem, javítás
- Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás
- Szállítási, raktározási, postai és távközlési szolgáltatások
- Pénzügyi közvetítés
- Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás
- Egyéb szolgáltatások
- Egyéb tevékenység

6.5.2 Helyi szolgáltatás-, falu- és településfejlesztés – III. tengely

A helyi szolgáltatás-, falu- és településfejlesztésre vonatkozó HPM-ek fejlesztési témák szerint adhatók meg. Ez esetben a HPM-eket település szinten kell felvinni, azaz külön megoldási javaslatok adhatók meg a térség minden egyes településére:

- Közlekedés
- Adminisztratív és kereskedelmi szolgáltatások
- Ipari parkok
- Közmű ellátottság
- Oktatás
- Kultúra
- Telekommunikáció
- Szociális ellátás

- Egészségügyi ellátás
- Szabadidős tevékenységekre és sportolásra alkalmas infrastruktúra
- Egyéb infrastruktúra
- Gazdaságfejlesztési szervezetek
- Természeti adottságok
- Közbiztonsági szolgálat

6.5.3 IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztés – IV. tengely

A IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztéssel kapcsolatos HPM-ek fejlesztési témák szerint adhatók meg. A HPM-eket a IV. tengely forrásaira vonatkozólag térségi szinten kell rögzíteni:

- Új technológia és know-how alkalmazása
- Vidéki élet minőségének javítása
- Helyi termékek értéknövelése
- Természeti és kulturális adottságok hasznosítása
- Egyéb

6.6 Megoldási javaslatok rögzítése a felületen

A megoldási javaslatokat az imént vázolt struktúra szerint kell rögzíteni. Egy javaslat felvitelekor az elsődleges szempont az, hogy melyik tengely forrásaihoz kötődik, a másodlagos, hogy azon belül melyik fejlesztési témához, vagy szektorhoz. Ha tehát például a következő HPM-et szeretnénk rögzíteni:

Helyzet/adottság:

- *A térség teljes területének 49,5%-a erdővel (bükk, tölgy, gyertyán) borított, melynek nagy része magán és önkormányzati tulajdonban van. A fafajták kitermelése és kismértékű feldolgozása (raklapok, fűrészárú) jelenleg a Domaházán (Domafa Bt) és Arlón (Fűrésztelep Kft) folyik. A feldolgozás nagy része jelenleg Ózdon (Ózdi Bútor ZRt) történik, ahol szabványbútorokat állítanak elő*

Probléma/lehetőség:

- *A helyi fafeldolgozás fejlesztése a térség szempontjából nagy potenciált rejt magában, mert a helyi szintű fafeldolgozáshoz a nagy területű erdők miatt rendelkezésre áll az olcsó alapanyag, a helyi kitermelő és feldolgozó vállalatok megteremtik a kitermelés és a feldolgozás gazdasági alapját, illetve a fa helyi feldolgozásával jelentős mennyiségű új munkahely is teremthető*

Megoldási javaslat:

- *Hálózat kialakítása a fafeldolgozó értéklánc (erdőtulajdonosok, Domafa Bt, Fűrésztelep Kft) mentén, bútorgyártást lehetővé tevő technológia beszerzésének, egyedi, a térségre jellemző bútorminták felkutatásának, illetve közös marketingstratégia és védjegy kidolgozásának támogatása. Az eredmény egyedi,*

minőségi és közismert márkánévvel rendelkező bútorgyártás és 6 új munkahely. A beruházás teljes forrásigénye 39,5 millió Ft, ebből EU finanszírozás 26,5 millió Ft

Akkor azt a *Helyi gazdaságfejlesztési terv* fejezetben kell elhelyeznünk, azon belül a *Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás* szektorban. Ugyanis a feldolgozóipari vállalkozásfejlesztésre az ÚMVP III. tengelye nyújt forrásokat.

Amennyiben úgy látjuk, hogy egy komplex HPM mind a III. mind a IV tengely forrásaira vonatkozólag tartalmaz rész-javaslatokat, próbáljuk meg azt szétbontani két, vagy több megoldási javaslattá. Így már a szétválasztott HPM-ek egyértelműen felvihetők lesznek a HVS felület nyújtotta fejezetek szerint.

Amennyiben egy megoldási javaslat alternatív forrásból valósítható meg, a felületen megjelenő legördülő menüből kiválaszthatjuk a fejlesztési témának megfelelő alternatív forrást.

6.7 Megoldási javaslatokhoz tartozó szabadszöveges elemek

A megoldási javaslatok kidolgozása után, vagy azzal átmenetben ki kell dolgozni további négy szabadszöveges elemet.

6.7.1 Fő fejlesztési prioritások és intézkedések viszonya és ütemezése, illetve a teljes stratégia várható hatása

Az egyes prioritások, intézkedések és HPM-ek megadásából nem feltétlenül derül ki, hogy azok miért kerültek be a stratégiába, milyen viszonyban állnak egymással, hogyan egészítik ki egymást. Ebből kifolyólag a tervezőknek itt be kell mutatni ezen kapcsolatokat. Fel kell vázolni továbbá az egyes prioritások, intézkedések és HPM-ek megvalósításának ütemezését, illetve le kell írni, hogy a stratégia megvalósulása esetén, 10 éves távlatban, milyen konkrét eredményekre számíthat a térség.

6.7.2 Az esélyegyenlőség és a fenntarthatóság érvényesülésének bemutatása a stratégiában

A tervezőknek azt is meg kell mutatniuk, hogy az egyes fejlesztési javaslatokban hogyan érvényesülnek a társadalmi, gazdasági és környezeti fenntarthatósági elvárások a korábban leírtak és a 3. mellékelték szerint. Továbbá azt is be kell mutatni, hogy a stratégia hogyan biztosítja a térségben az esélyegyenlőséget, hogyan járul hozzá a nők és férfiak társadalmi egyenlőségének erősítéséhez, a fogyatékos emberek, vagy más hátrányos helyzetű csoportok, pl. a tanyán élők életminőségének javításához. Ahol a romák integrációjának megjelenítése indokolt, ott a közösség ezen pontban foglalhatja össze, hogy a helyzetelemzés, a prioritások és intézkedések kidolgozása, a végrehajtás (pl. tervezési munkacsoport, jogi szervezet) kialakítása folyamán a társadalmi partnerségi egyeztetésen a közösség milyen lépéseket tett meg, hogyan vonta be a tervezésbe a térségben lévő roma szervezeteket, roma közösségeket. Továbbá milyen együttműködésekre építenek a jövőben, milyen konkrét intézkedések épültek be, és mik az elvárt eredmények.

6.7.3 Korábbi fejlesztési terveknek a tervezési területre gyakorolt hatásai

A tervezőknek itt azt kell bemutatniuk, hogy a korábbi fejlesztési tervek sikereinek, vagy bukásának milyen okai voltak, és hogyan hatottak a térségre.

6.7.4 A stratégiaalkotási folyamat lezárta után tervezett LEADER-szerű működés bemutatása

A mező keretében a közösségnek be kell mutatnia azt a szervezeti felépítést és működést, amellyel LEADER akciócsoportként működni kíván, és amellyel biztosítani kívánja az ÚMVP III. és IV. intézkedéscsomagjának LEADER elveknek megfelelő, sikeres megvalósítását. A közösségnek be kell mutatnia a választott jogi személyiségű társaság felépítését, döntéshozatali mechanizmusát, a LEADER elveknek megfelelő megvalósítást biztosító szervezeten belüli és kívüli szakmai és operatív működési- és kapcsolatrendszerét

A mező keretében a közösségnek továbbá be kell mutatnia az általa működtetni kívánt projekt-kiválasztási mechanizmust a projektgenerálástól egészen a projektről történő támogatási javaslat meghozataláig. Ennek keretében le kell írni a pályázókat támogató projektgenerálási és szaktanácsadási feladatok térségi szintű megvalósítását és szervezeti rendszerét.

7 Jelentések és a központi visszajelzések

7.1 Jelentések helyi szintű kezelése

Minden akciócsoporthoz lehetősége van a tervezés ideje alatt bármikor *Helyi Vidékfejlesztési Stratégia* jelentést lehívnia a HVS online felületről. Ez lényegében az akciócsoporthoz által bevitt inputok alapján automatikusan generált PowerPoint prezentáció.

A *Helyi Vidékfejlesztési Stratégia* jelentést tekintjük a szoftveres tervezés végtermékének. Összefoglalja és rendszerezi a helyzetelemzést, és szerkezetbe ültetve mutatja be a prioritásokat, intézkedéseket és a hozzájuk tartozó HPM-eket. HVS rendszer által nyújtott online tervezés egyik legnagyobb előnye, hogy előzetes HVS jelentések is lekérhetőek bármikor a folyamat közben. Ezzel a készülő stratégia tartalma bármely érintett számára hozzáférhetővé válik, és soha idáig nem látott nyilvánosságot kaphat a vidékfejlesztés a folyamat teljes időtartama alatt.

Mivel mind a helyzetelemzés rendkívül részletes adatfeltárást kíván meg, mind a megoldási javaslatok kifejtése a lehető legkonkrétabb formában kell, hogy elkészüljön, elengedhetetlen a helyi érintettek bevonása a stratégiaalkotási folyamatba. Az akciócsoporthoz és a HVI ugyanis egymaga nem rendelkezik a térségről minden információval. Minél több embert vonunk be a tervezésbe, annál részletesebb képünk lesz a térséget érintő problémákról, és annál jobb fejlesztési javaslatokkal fogunk tudni előállni.

Ezt a társadalmi egyeztetési folyamatot a tervezési eszköz is támogatja, hiszen bárki bármikor értesülhet az addig elkészült stratégiáról. Az egyeztetéseken kevesebb időt kell a már meglévő koncepció ismertetésével eltölteni, hiszen az online módon elérhető lesz. Minél több helyi szereplőhöz jut el, annál több véleményt csatornázhatunk be a tervezésbe.

A *Helyi Vidékfejlesztési Stratégia* jelentést ajánljuk lehívásra, akár már a procedura kezdetén, hogy a stratégia megalkotói már a folyamat elején tisztában legyenek a tervezés végeredményével.

Az automatikusan generált jelentésben azok a részek, amelyek még nem kerültek rögzítésre a HVS eszközben, üresen maradnak. Ezért célszerű és elvárt a teljes helyzetelemzés elkészítése, és minél szélesebb területet lefedő HPM lista megadása, hogy a HVS-ek feltöltött állapotban kerüljenek kiértékelésre.

7.2 Központi visszajelzések kezelése

Az online stratégia rögzítés következtében a tervezési folyamat központilag is végig nyomon követhető. A régiós koordinátoroknak, a VKSZI-nek és az Irányító Hatóságnak bármikor lehetősége nyílik a készülőben lévő stratégiák megtekintésére a HVS jelentéseken keresztül. Ezek alapján adhatnak visszajelzést a helyi tervezőknek. Ugyanakkor megkülönböztetjük a jelentések másik típusát, a státuszjelentéseket.

Az akciócsoporthoz előtt azzal, hogy egyrészt kikérhetik az irányító Hatóság véleményét a készülő stratégiáról, másrészt hogy az – szükség esetén – pro aktívan is véleményt nyilváníthat nagy lehetőség nyílik. A HVS-ekben található problémák ugyanis nem a tervezési folyamat végén, a kiértékeléskor fognak felmerülni, hanem folyamatosan orvosolhatók lesznek.

1. Melléklet – Alapfogalmak

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP):

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program a 2007-2013-as időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Program, mely az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott vidékfejlesztési támogatásokról szóló 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet 15. § (1) bekezdése alapján készült, s melyet Magyarország a Kormány jóváhagyását követően hivatalosan benyújt az Európai Bizottság részére.

Vidék

2007-2013 között a 120 fő/km² népsűrűséget meg nem haladó, vagy 10000-nél kevesebb lakosú településeket tekintik vidéki területnek, kivéve a Budapest agglomerátum településeit, de beleértve a nem vidéki települések külterületeit, ha a teljes népesség több mint 2%-a él a külterületeken.

Helyi közösség:

A civil, az üzleti és a közszféra, valamint - indokolt esetben - a magánszemélyek részvételével létrejött, partneri együttműködés alapján működő szerveződés.

Előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoport (EEVA):

Az IH által kiválasztott helyi közösség, amely lehetőséget kap az általa lefedett területre vonatkozó fejlesztési stratégia kidolgozására.

Helyi vidékfejlesztési stratégia (HVS):

Az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoport által az általa lefedett területre kidolgozott fejlesztési stratégia.

Helyi Vidékfejlesztési Közösség (HVK):

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 59. cikk e) pontjának megfelelő helyi közösség.

Helyi Vidékfejlesztési Terv (HVT):

A Helyi Vidékfejlesztési Közösségek integrált helyi fejlesztési terve. A HVT a Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. intézkedéscsoport keretében megvalósítható intézkedéseken alapul, a horizontális intézkedések kivételével. A HVT a potenciális Helyi Vidékfejlesztési Stratégiát veszi alapul, amelyet a LEADER helyi akciócsoportként ki nem választott előzetesen elismert vidékfejlesztési közösség dolgoz ki a jogosult településekre.

LEADER helyi akciócsoport:

Az IH által az előzetesen elismert Vidékfejlesztési akciócsoportok közül az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 62. cikkének megfelelő helyi közösség.

Helyi Vidékfejlesztési Iroda (HVI):

A kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről szóló 244/2003. (XII. 18.) Kormányrendelet által megjelölt kistérségek vonatkozásában kistérségenként egy, az IH által elismert szervezet vagy egyéni vállalkozó, amelyhez tartozó kistérségben a helyi közösség képviselőjének civil, üzleti vagy közszféra esetében a székhelye, magánszemély esetében lakóhelye megtalálható.

2. Melléklet – A HVS kidolgozása során végiggondolandó alapkérdések

- Milyen egyedi természeti és más sajátosságokkal bír a térség? (Tájszerkezeti sajátosságok, tájfajták természetése, gazdálkodási rendszer egyedisége stb.)
- Milyen helyi természeti erőforrásokkal rendelkezik a térség, amelyek az élet és a termelés alapfeltételei (gazdálkodási és kulturális összefüggések feltárása)?
- A helyi lakosság (érdekeltek/érintettek) mennyire ismeri a természeti adottságokat, értékeket, táji hagyományokat és az azokból adódó lehetőségeket illetve korlátokat?
- Mi hiányzik ahhoz, hogy ezekkel az ismeretekkel éljen?
- Milyen külső hatások érik a térséget, és melyek azok, amelyeket ki kell használni, és melyek azok, amelyektől meg kell védeni a kistérség lakosságát és természeti környezetét?
- A természeti erőforrások tartamos (fenntartható) használatban vannak-e? Gondoskodnak-e a térségi szereplők azok hosszú távú fennmaradásáról?
- Mennyire jellemző a biológiai (faji, élőhelyi, genetikai stb.), területhasználati, gazdálkodási, kulturális, társadalmi sokféleség az adott térségekre?
- Mely területeken/témákban kell a szomszédos térségekkel összehangolni a tervezést és a megvalósítást?
- A helyzetértékelésben kifejtésre kerül-e, hogy az aggregált gazdasági és társadalmi mutatók mögött milyen releváns eltérések vannak térségi szempontból, illetve a nők és férfiak, romák és nem romák, fogyatékos és ép emberek között, mi okozhatja ezen különbségeket, mint probléma vagy erőforrás megfogalmazásra kerülnek-e ezen esélyegyenlőségi kihívások, és tervez-e rá a közösség valamilyen fejlesztést?
- A HVS tervezett kedvezményezett körének feltérképezéséhez szükséges-e valamilyen lépés? Az eredmények kimutatásában releváns-e a nők és férfiak, a romák és nem romák csoportja közötti bármilyen eltérés?
- Hogyan viszonyul a HVS-ben meghatározott prioritások és intézkedések célja a helyzetértékelésben megfogalmazott, a konkrét hátrányos helyzetet okozó problémákhoz?
- Milyen a HVS megoldási javaslatai célcsoportjának összetétele? (nők-férfiak, korcsoportok, etnikumok és területi arányok)
- A hozzáférést milyen olyan tényezők akadályozzák, melyek aránytalanul hatnak a férfiakra vagy a nőkre, vagy a roma emberekre? (pl. gyermekgondozás, sztereotípiák, a program kommunikációja stb.)
- Melyek azok a szektorok/vállalkozás csoportok, amelyek a térség fenntarthatóságát gazdasági és foglalkoztatási szempontból képesek lehetnek fenntartani?
- Hogyan járulnak hozzá a kitűzött fejlesztési prioritások – a helyzetértékelésben bemutatott – térségen belüli területi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, a térség elmaradottabb településeinek felzárkóztatásához. (pl. jövedelem, munkanélküliség, foglalkoztatottság, iskolázottság, képzettség, életminőség, elérhetőség stb.)?
- A térségen belüli üzleti, szakmai kapcsolatok, együttműködések száma nőtt-e, mennyivel és hogyan?
- Növekszik vagy gazdasági-társadalmi célból hasznosul-e a zöldfelületek, erdők, védett természeti területek, vizes élőhelyek területe, növekszik-e a közterek területe?

- Leromlott, *slum*-os területek, telepszerű lakóövezetek felszámolásra, revitalizálásra kerülnek-e?
- Gazdasági célból hasznosultak-e barnamezős (esetlegesen kármentesítést igénylő) iparterületek, felhagyott iparterületek újrahasznosítása, rekultivációja megvalósul-e?

3. Melléklet – Fenntarthatósági elvrendszer részletes felsorolása

3.1 Holisztikus, átfogó és általános értékek

<u>H1</u>	<u>HELYI ÉS TÉRSÉGI FENNTARTHATÓSÁG</u>
	Járuljon hozzá a helyi fenntarthatósághoz , azáltal, hogy nemzeti kincsként kezeli az ország egyedülálló mezőgazdasági és természeti adottságait, továbbá segítse a térség termék és nyersanyag, energia behozatal kiváltását
<u>H2</u>	<u>GLOBÁLIS FENNTARTHATÓSÁG</u>
	Járuljon hozzá a globális fenntarthatósághoz , különösen az éghajlatváltozás megelőzése, a biológiai sokféleség megőrzése, valamint a vízkészletek és a talaj megóvása terén
<u>H3</u>	<u>ÖKOSZOCIÁLIS VIDÉKFEJLESZTÉS</u>
	Segítse elő a földhasználat strukturális problémáinak megoldását és a környezetkímélő, természet-megőrző mezőgazdasági szerkezetváltást
<u>H4</u>	<u>VONZÓ VIDÉKI VILÁG</u>
	Segítse elő a vidéki életmód javítását, erősítse a vidék megtartó- és vonzerejét , segítse elő a vidék Magyarország megismertetését
<u>H5</u>	<u>ÉRTÉKŐRZŐ, DIVERZIFIKÁLT GAZDÁLKODÁS</u>
	Segítse elő a vidéki életmód, kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzését , biztosítsa a kulturális örökség részét képező építészeti, régészeti, néprajzi, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását, óvja meg a vidék biológiai sokféleségét és relatíve jó környezetállapotát
<u>H6</u>	<u>GONDOSSÁG ÉS ÖNZETLENSÉG</u>
	Biztosítsa a „jó gazda gondossága” elvének az érvényesülését, de nem sértheti más közösségek (pl. az érintett területekkel szomszédos térségek) értékeit és érdekeit, nem vezethet a területi különbségek növekedéséhez
<u>H7</u>	<u>ETIKUS MŰKÖDÉS</u>
	Elő kell segítenie az egészséges termékek előállítását, állatjóléti tevékenységet és az etikus termelés és kereskedelem kereteinek kialakulását
<u>H8</u>	<u>TUDATOS ÉLELMISZER TERMELÉS ÉS FOGYASZTÁS</u>
	Segítse elő az élelmiszer termékekkel kapcsolatos fogyasztói magatartás javítását és a fenntartható fogyasztási szokások elterjesztését

3.2 Környezeti és természeti szempontok, kritériumok

K1	<u>TERMÉSZETMEGŐRZŐ VIDÉKFEJLESZTÉS</u>
	Egyértelműen támogatnia kell a természeti értékek, a biológiai sokféleség , a genetikai állomány és a természetes térszerkezet megőrzését
K2	<u>ÖKOLOGIKUS VIDÉKFEJLESZTÉS</u>
	A gazdálkodási tevékenységek, valamint a föld- és tájhasználat során az erőforrás-igény és környezethasználat vegye figyelembe a környezet korlátos eltartó képességét és a helyi természeti adottságokat
K3	<u>SZENNYEZÉS MEGELŐZÉS, MINIMALIZÁLÁS</u>
	Törekedjen a szennyezések és a hulladékok kibocsátásának megelőzésére , illetve ahol ez nem lehetséges, e kibocsátások minimalizálására (a helyi környezetet csak az eltartóképességéig terheli)
K4	<u>TOVAGYŰRŰZŐ HATÁSOK MINIMALIZÁLÁSA</u>
	Mérsékelnie kell a mezőgazdaság okozta kedvezőtlen környezeti hatásokat; különösen nem erősítheti az elsivatagosodás, az éghajlatváltozás, a szélsőséges vízjárás, a talajpusztulás kedvezőtlen környezeti hatásait , továbbá nemezethet a különböző környezeti rendszerek közötti szennyezés-átterhelésekhez
K5	<u>DEMATERIALIZÁCIÓ</u>
	A felhasznált ipari nyersanyagok (pl. műtrágya, növényvédő szer, agrotechnika) és energiahordozók mennyiségét, a szállítási és raktározási igényeket minimalizálni kell
K6	<u>ÚJRAHASZNOSÍTÁS</u>
	Az intézkedéseknek elő kell segíteniük a szennyvizek, a hígtrágyák és a hulladékok, mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítását
K7	<u>TAKARÉKOSSÁG A KIMERÜLŐ KÉSZLETEKKEL</u>
	A meg nem újuló természeti erőforrások és lételelemek igénybevételét minimálisra kell szorítani.
K8	<u>ÉRTÉKVÉDŐ GAZDÁLKODÁS A MEGÚJULÓ ERŐFORRÁSOKKAL</u>
	A feltételelesen megújuló természeti erőforrások és környezeti elemek készleteit, állapotát és önszabályozó képességét fenn kell tartani és ezeket csak megújuló képességük mértéke és üteme figyelembevételével lehet igénybe venni
K9	<u>ÁGAZATI INTEGRÁCIÓ</u>
	Segítse elő a fenntartható közlekedéspolitikát, fenntartható energiapolitika, az ökológiai szemléletű tájgazdálkodás érvényre juttatását

3.3 Gazdasági szempontok, kritériumok

<u>G1</u>	<u>PROSPERÁLÓ VIDÉKI GAZDASÁG</u>
	Segítse elő a magas hozzáadott értéket előállító gazdálkodást, a mezőgazdasági ágazat tökehiányának mérséklését, a gazdálkodás stabilitását és kiszámíthatóságát
<u>G2</u>	<u>INTEGRÁLT TERMÉKPOLITIKA</u>
	Segítse elő az integrált termékpolitika érvényesülését azáltal, hogy a termelői és fogyasztói mintázatok átalakításának iránya az anyag és energia intenzív termékek és szolgáltatások körétől, az anyag és energia szegény, inkább tudás és kultúra alapú termelés és fogyasztás irányába mutasson
<u>G3</u>	<u>DECENTRALIZÁLT VIDÉKFEJLESZTÉS</u>
	Nem vezethet a mezőgazdasági vállalkozások indokolatlan koncentrációjához, és elő kell segítenie a vállalkozások sokszínűségét , versenyegyenlőségét
<u>G4</u>	<u>„TERMELJ HELYBEN, FOGYASSZ HELYBEN”</u>
	Segítse elő a helyi piacra jutást , a közösségi önellátást, támogassa a helyi élelmiszer termelést és forgalmazást
<u>G5</u>	<u>„DOLGOZZ HELYBEN”</u>
	Segítse elő a helyben foglalkoztatást, a helyi kisvállalkozások fejlődését , a családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjesztését, támogassa a falusi életmód, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerését
<u>G6</u>	<u>MINŐSÉGI TERMÉKEK, INNOVÁCIÓ</u>
	Segítse elő a mezőgazdaságban az innovációt, az innovatív gazdálkodási technikák elterjesztését és a minőségi agrártermelést
<u>G7</u>	<u>DIVERZIFIKÁLT VIDÉKI TERMÉK KÍNÁLAT</u>
	Segítse elő a sajátos értékesítésű, egyedi minőségű termékek (pl. hungarikum) előállítását
<u>G8</u>	<u>TÉRSÉGEN BELÜLI TERMELÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK</u>
	Erősítse a térségen, településen belüli termék feldolgozási láncolat kialakítását , a termelők, gyártók egymásközi kereskedelmi kapcsolatainak javítását.

3.4 Társadalmi szempontok, kritériumok

<u>T1</u>	<u>HELYI ÖKOSZOCIÁLIS ÉRDEKELTSÉG ÉS TÁRSADALMI FELELŐSSÉG VÁLLALÁS</u>
	Segítse elő, hogy az erőforrások használata felelősségtudatos körülmények között történjen, és a helyi közösségek érdekeit szolgálja.
<u>T2</u>	<u>TÁRSADALMI MÉLTÁNYOSSÁG</u>
	Járuljon hozzá a vidéken élők megélhetésének javításához, a szegénység leküzdéséhez , a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásához
<u>T3</u>	<u>TUDÁSALAPÚ VIDÉKFEJLESZTÉS</u>
	Segítse elő a mezőgazdaságban dolgozók képzését, hozzáférését az információhoz és a tudáshoz, segítse a gazdálkodást támogató helyi szellemi kapacitások, szolgáltatások kiépítését
<u>T4</u>	<u>TÁRSADALMI KOHÉZIÓ</u>
	Segítse, hogy a vidéki közösségek kitalálják saját jövőképüket , identitásukat, továbbá támogassa a térségek, települések társadalmi probléma importjának kikerülését (pl. városról kiköltözők vidéki szegregációja)
<u>T5</u>	<u>SZOLIDARITÁS, TERÜLETI KOHÉZIÓ</u>
	Segítse elő az élelmiszer termelő és fogyasztó egymásra utaltságának felismerését , valamint a gazdaközösségek és a helyi társadalom kapcsolatának javítását
<u>T6</u>	<u>NEMZEDÉKEK IGAZSÁGOSSÁG ÉS TÁRSADALMI EGYENLŐSÉG</u>
	Az erőforrások értékvédő, takarékos, hosszú távú szempontokat szem előtt tartó gazdálkodását kell megvalósítani, oly módon, hogy a nők, gyermekek, idősek, fogyatékkal élők esélyegyenlősége is biztosított legyen
<u>T7</u>	<u>TÁRSADALMI PARTICIPÁCIÓ</u>
	Segítse a gazdatársadalom és az érintett helyi közösségek, civil és szakmai szervezetek részvételét a vidékfejlesztési döntésekben , támogassa a vidéki civil társadalom önszerveződését és fejlődését

4. Melléklet – A HVS teljes struktúrája

Főcsoport	Csoport	Alcsoport	Mozgatórugó
Helyzetelemzés – Települések			
Település adatok			
Lakosság számának változása az elmúlt öt évben			
Lakosság száma a településen - 2006			
Lakosság száma a településen - 2005			
Lakosság száma a településen - 2004			
Lakosság száma a településen - 2003			
Lakosság száma a településen - 2002			
Település jogállása			
Település jogállása			
Település státusza			
Az ország 33 leghátrányosabb kistérségének települései közé tartozik			
Aktív vállalkozások			
Aktív vállalkozások száma a településen szektor szerint			
Aktív mezőgazdasági, erdő-, hal-, vadgazdálkodási vállalkozások száma településenként			
Aktív bányászati, feldolgozóipari, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátási vállalkozások száma településenként			
Aktív építőipari vállalkozások száma településenként			
Aktív kereskedelmi, javító vállalkozások száma településenként			
Aktív szálláshely-szolgáltató és vendéglátó vállalkozások száma településenként			
Aktív szállítási, raktározási, postai és távközlési vállalkozások száma településenként			
Aktív pénzügyi közvetítő vállalkozások száma településenként			
Aktív vállalkozások száma az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban településenként			
Egyéb szolgáltatást nyújtó aktív vállalkozások száma településenként			
Egyéb tevékenységet végző aktív vállalkozások száma településenként			
Aktív vállalkozások száma a településen a foglalkoztatottak száma szerint			
1-9 fő között			
10-19 fő között			
20-49 fő között			
50-249 fő között			
250-499 fő között			
500 fő és afölött			
Aktív mezőgazdasági, erdő-, hal-, vadgazdálkodási vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint			
Östermelők			
1-9 fő között			
10-19 fő között			
20-49 fő között			
50-249 fő között			
250-499 fő között			
500 fő és afölött			
Aktív bányászati, feldolgozóipari, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátási vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint			

			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Aktív építőipari vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Aktív kereskedelmi, javító vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Aktív szálláshely-szolgáltató és vendéglátó vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
			Szállodák, gyógyszállodák, panziók szálláshelyeinek száma
			Vendégéjszakák száma szállodákban, gyógyszállodákban, panziókban
			Üdülőházak, ifjúsági szállók, turistaszállók, kempingek szálláshelyeinek száma
			Vendégéjszakák száma üdülőházakban, ifjúsági szállókban, turistaszállókban, kempingekben
			Összes kereskedelmi szálláshely száma
			Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken
			Magánszállásadás férőhelyeinek száma
			Vendégéjszakák száma a magánszállásadásban
		Aktív szállítási, raktározási, postai és távközlési vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Aktív pénzügyi közvetítő vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között

			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Aktív vállalkozások száma az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Egyéb szolgáltatást nyújtó aktív vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		Egyéb tevékenységet végző aktív vállalkozások száma településenként foglalkoztatottak száma szerint	
			1-9 fő között
			10-19 fő között
			20-49 fő között
			50-249 fő között
			250-499 fő között
			500 fő és afölött
		A település 5 legnagyobb foglalkoztató vállalkozása	
			Név
			Főtevékenység
			Székhely
			Szektor
			Foglalkoztatottak száma
			Árbevétel (nem kötelezően kitöltendő)
			Export árbevétel (nem kötelezően kitöltendő)
		Non-profit szervezetek	
		Non-profit szervezetek száma tevékenység szerint településenként	
			Kultúrával kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Vállással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Sporttal kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Településfejlesztéssel, lakásüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Gazdaságfejlesztéssel, munkaüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Szabadidővel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
			Oktatással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó folytató non-profit szervezetek
			Kutatással, tudományokkal foglalkozó non-profit szervezetek
			Egészségüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-

		profit szervezetek
		Szociális ellátással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Polgárvédelemmel, tűzoltással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Jogvédelemmel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Közbiztonság védelmével kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Többcélú adományosztással foglalkozó nonprofit szervezetek, non-profit szövetségek
		Nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó non-profit szervezetek
		Szakmai, gazdasági érdekképviselettel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Politikai tevékenységet folytató non-profit szervezetek
Foglalkoztatottsági helyzet		
		Munkanélküliség változása az elmúlt öt évben
		Regisztrált munkanélküliek száma
		Munkanélküliségi ráta/arány - 2007
		Munkanélküliségi ráta/arány - 2006
		Munkanélküliségi ráta/arány - 2005
		Munkanélküliségi ráta/arány - 2004
		Munkanélküliségi ráta/arány - 2003
		Aktivitási ráta
		Önkormányzat általi segélyezés és foglalkoztatás
		Önkormányzat által rendszeres szociális segélyben részesítettek évi átlagos száma
		Közcélú foglalkoztatásban résztvevők száma
		Jövedelmi helyzet
		Személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem egy állandó lakosra
		Foglalkoztatottak megoszlása nemzetgazdasági ágak között településenként
		Foglalkoztatottak száma a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat ágban
		Foglalkoztatottak száma az iparban (bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás)
		Foglalkoztatottak száma az építőiparban
		Foglalkoztatottak száma a kereskedelem, javítás ágban
		Foglalkoztatottak száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágban
		Foglalkoztatottak száma a szállítás, raktározás, posta, távközlés ágban
		Foglalkoztatottak száma pénzügyi közvetítés ágban
		Foglalkoztatottak száma ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban
		Foglalkoztatottak száma egyéb szolgáltatás ágban
		Foglalkoztatottak száma közigazgatás, védelem, társadalombiztosítás, oktatás, egészségügy ágban
		Foglalkoztatottak száma egyéb tevékenység ágban
Demográfiai helyzet a kistérségben		
		Lakosság kor szerinti összetétele településenként
		0-2 éves
		3-5 éves
		6-14 éves
		15-59 éves

		60 éves és idősebb
		Lakosság iskolai végzettség szerinti összetétele településenként
		A 7 éves és idősebb népességből 0 osztályt végzettek száma
		A 7 éves és idősebb népességből az általános iskola 1-5. osztályát végzettek száma
		A 7 éves és idősebb népességből az általános iskola 6-7. osztályát végzettek száma
		A 7 éves és idősebb népességből az általános iskola 8. osztályát végzettek száma
		A 7 éves és idősebb népességből középiskolai végzettségű középiskolai érettségi és szakmai oklevél nélkül
		A 7 éves és idősebb népességből középiskolai végzettségű középiskolai érettségi nélkül, szakmai oklevéllel
		A 7 éves és idősebb népességből középiskolai végzettségű középiskolai érettségivel, általános oklevéllel
		A 7 éves és idősebb népességből középiskolai végzettségű középiskolai érettségivel, szakmai oklevéllel
		A 7 éves és idősebb népességből egyetemi, főiskolai végzettségű oklevél nélkül
		A 7 éves és idősebb népességből egyetemi, főiskolai végzettségű oklevéllel
		Vándorlások
		Állandó odavándorlások száma
		Állandó elvándorlások száma
		Emberi lakhatásra alkalmatlan telepszerű lakókörnyezet
		Emberi lakhatásra alkalmatlan telepszerű lakókörnyezet léte
		Emberi lakhatásra alkalmatlan telepszerű lakókörnyezetben élő családok száma
		Infrastruktúra
		Közlekedés
		Vasútállomás léte
		Helyközi autóbusz-megálló léte
		Kikötő léte
		Repülőtér léte
		Kerékpárutak léte
		EUROVELO hálózat tagját képező kerékpárút léte
		Benzinkút (üzemanyagtöltő állomás) léte
		Önkormányzati kiépített út és köztér hossza
		Önkormányzati kiépített út és köztér hosszából a belterületi elsőrendű főutak hossza
		Önkormányzati kiépítetlen út és köztér hossza
		Állami közutak hossza
		Adminisztratív és kereskedelmi szolgáltatások
		Postahivatal léte
		Irodai szolgáltatások (fénymásolás, hivatalos levelek nyomtatása) léte
		Helyi újság szerkesztőség léte
		Helyi piacok, vásárok léte
		Közösségi vagy gazdasági célokat szolgáló épületek és szolgáltatások léte
		Kábeltévé szolgáltatás léte
		Ipari parkok
		Közművesített és közúton elérhető ipari park léte
		Ipari parkban működő vállalkozások száma
		Ipari park keretén belül dolgozók száma

		Pénzügyi szolgáltatások
		Bankfiók léte
		ATM-ek léte
		Takarékszövetkezet léte
		Biztosítási iroda léte
		Közmű ellátottság
		Összes külterületnek számító településrész elektromos energiával való ellátottsága
		Közüzem vízhálózat léte
		Zárt közcsatorna-hálózat léte
		Hulladéklerakó léte
		Állati hulladék elhelyezésére kialakított tároló léte
		Oktatás
		Óvoda léte
		Többcélú kistérségi társulás keretében a településen kívül, más településen működő óvoda léte
		A többcélú kistérségi társulás keretében a településen kívül működő óvoda helye
		Csak alsó tagozatot működtető általános iskola léte
		Többcélú kistérségi társulás keretében a településen kívül, más településen működő alsó tagozatos iskola léte
		A többcélú kistérségi társulás keretében a településen kívül működő alsó tagozatos iskola helye
		Alsó és felső tagozatot működtető általános iskola léte
		Többcélú kistérségi társulás keretében a településen kívül, más településen működő alsó és felső tagozatos iskola léte
		A többcélú kistérségi társulás keretében a településen kívül működő alsó és felső tagozatos iskola helye
		Középiskola léte
		Szakiskolai és speciális szakiskolai feladat-ellátási hely léte
		Kollégiumi feladat-ellátási hely léte
		Felnőtt átképzési központok léte
		Kultúra
		Könyvtár léte
		Mozgókönyvtári állomáshely léte
		Filmszínház léte
		Múzeum léte
		Legalább helyi védettség alatt lévő épületek (kúriák, kunhalmok, földvárak, stb.) léte
		Legalább helyi védettség alatt álló településszerkezeti egységek, épületek (minimum három elemből álló egység) léte
		Általános Művelődési Központ léte
		Közösségi, oktatási, fejlesztési célú tevékenységekhez, kiállításokhoz, fedett és szabadtéri kulturális rendezvényekhez helyszín léte
		Telekommunikáció
		Szélessávú Internet léte
		Teleházak léte
		E-Magyarország pontok léte
		IT-mentor léte
		Vezetékes telefonhálózat léte
		Mobilhálózat léte
		Szociális ellátás
		Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmény léte

			Időskorúak otthonának léte
			Nappali ellátást nyújtó idősek klubjának léte
			Gyermekjóléti szolgálat léte
			Családsegítő léte
			Házi gondozó léte
			Bölcsőde, vagy egyéb alternatív napközbeni gyermekfelügyelet léte
			Egészségügyi ellátás
			Háziorvosi székhely léte
			Központi körzeti (házi orvosi) ügyelet léte
			Járóbeteg szakellátás léte
			Szülészeti ellátás léte (kórházban vagy szülőotthonban)
			Gyógyszertár léte
			Mentőállomás léte
			Állatorvosi ellátás léte
			Fogorvosi ellátás léte
			Prevenció és szűrés, rehabilitáció (gyógytornász) infrastruktúra léte
			Egészségügyi kommunikációs pont léte
			Szabadidős tevékenységekre és sportolásra alkalmas infrastruktúra
			Fedett/nyitott úszómedence léte
			Közösségi tornaterem léte
			Parkok léte
			Jelzett turistautak léte
			Egyéb közterületek (pl. játszóterek) léte
			Sportlétesítmények léte
			Horgászatra alkalmas infrastruktúra léte
			Vadászatra alkalmas infrastruktúra léte
			Lovas sportokra kialakított infrastruktúra léte
			Közösségi programok száma egy évben
			Egyéb infrastruktúra
			Integrált kistelepülési közösségi és szolgáltató terek léte
			Falugondnoki/település-gondnoki szolgálat léte
			Életházak léte
			Gazdaságfejlesztési szervezetek
			Helyi gazdaságfejlesztési szervezetek léte
			Ipari kamara léte
			Agrárkamara léte
			Pénzügyi és gazdasági tanácsadás léte
			Turisztikai egyesületek léte
			Rotary típusú klubok léte
			Falugazdász léte
			Természeti adottságok
			Helyi jelentőségű védett természeti területek léte
			Országos jelentőségű védett területek léte
			Natura 2000 területek
			Különleges madárvédelmi területek léte
			Különleges természet-megőrzési területek léte
			Kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek léte
			Közbiztonsági szolgálat
			Rendőrség léte
			Tűzoltóság léte

		Polgárórség léte
Legfontosabb probléma és lehetőség a településen		
		A legfontosabb probléma és a legfontosabb lehetőség a településen egy mondatban
		A legfontosabb probléma
		A legfontosabb lehetőség
Helyzetelemzés kiegészítése		
Térség általános jellemzői		
		A térség lakosságának változása az elmúlt öt évben
		Lakosság száma a térségben - 2006
		Lakosság száma a térségben - 2005
		Lakosság száma a térségben - 2004
		Lakosság száma a térségben - 2003
		Lakosság száma a térségben - 2002
		A térségben található települések jogállása
		Város
		Nagyközség
		Község
		A 33 leghátrányosabb kistérség közé tartozó települések
		LHH települések száma
		LHH települések összlakossága
		A térség általános jellemzői, a hely szelleme
		A térség általános jellemzői, a hely szelleme
		A térség környezeti állapotának leírása
		A térség környezeti állapotának leírása
		33 leghátrányosabb helyzetű kistérség közé tartozó települések bemutatása
		33 leghátrányosabb helyzetű kistérség közé tartozó települések bemutatása
Aktív vállalkozások		
		A térség 10 legnagyobb foglalkoztató vállalkozása
		Név
		Működés helye a térségben
		Székhely
		Főtevékenység
		Szektor
		Foglalkoztatottak száma
		Árbevétel (nem kötelezően kitöltendő)
		Export árbevétel (nem kötelezően kitöltendő)
		A térség helyzete a vállalkozások szempontjából
		A térség helyzete a vállalkozások szempontjából
Non-profit szervezetek		
		Non-profit szervezetek száma tevékenység szerint a térségben
		Kultúrával kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Vállással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Sporttal kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Szabadidővel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Oktatással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó folytató non-profit szervezetek
		Kutatással, tudományokkal foglalkozó non-profit szervezetek
		Egészségüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-

		profit szervezetek
		Szociális ellátással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Polgárvédelemmel, tűzoltással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Településfejlesztéssel, lakásüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Gazdaságfejlesztéssel, munkaüggyel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Jogvédelemmel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Közbiztonság védelmével kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Többcélú adományoztással foglalkozó nonprofit szervezetek, non-profit szövetségek
		Nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó non-profit szervezetek
		Szakmai, gazdasági érdekképviseléssel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó non-profit szervezetek
		Politikai tevékenységet folytató non-profit szervezetek
		A térség jelentősebb non-profit szervezeteinek jellemzése
		A térség jelentősebb non-profit szervezeteinek jellemzése
Foglalkoztatottsági helyzet		
		Foglalkoztatottság a térségben
		Munkanélküliségi ráta
		Foglalkoztatottak száma
		A térség foglalkoztatottsági helyzete
		A térség foglalkoztatottsági helyzete
Demográfiai helyzet		
		Lakosság kor szerinti összetétele a térségben
		0-2 éves
		3-5 éves
		6-14 éves
		15-59 éves
		60 éves és idősebb
		A térség demográfiai helyzete
		A térség demográfiai helyzete
Infrastruktúra		
		A térség egyik településén sem megtalálható infrastrukturális elemek
		Nem megtalálható infrastrukturális elemek
		A térség infrastrukturális adottságai
		A térség infrastrukturális adottságai
Legfontosabb probléma és lehetőség a térségben		
		A legfontosabb probléma
		A legfontosabb probléma
		A legfontosabb lehetőség
		A legfontosabb lehetőség
Fő fejlesztési prioritások és intézkedések		
Fő fejlesztési prioritások		
		Fő fejlesztési prioritások
		Fő fejlesztési prioritás
Fő fejlesztési prioritásokból származó intézkedések		
		Fő fejlesztési prioritásokból származó fejlesztési intézkedések

			Fejlesztési intézkedés
			Támogatás intenzitása a mezőgazdasági termelők és társulásaik számára
			... vállalkozások számára
			... egyéni vállalkozók számára
			... természetes személyek számára
			... nonprofit szervezetek számára
			... önkormányzatok és társulásaik számára
			... egyéb szervezetek számára
			Fejlesztési intézkedésre allokált forrás
			A csoport számára rendelkezésre álló összes tervezett forrás
			Ebből már fejlesztési intézkedéshez rendelt
Fő fejlesztési prioritások és intézkedések szabadszöveges kiegészítése			
	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia egymondatos címe		
			A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia egymondatos címe
	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia alapvető célja néhány mondatban		
			A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia alapvető célja néhány mondatban
Helyi gazdaságfejlesztési terv			
	Mezőgazdaság, erdő-, hal-, vadgazdálkodásra vonatkozó megoldási javaslatok		
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/adottság
			Probléma/lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Bányászatra, feldolgozóiparra, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátásra vonatkozó megoldási javaslatok		
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Építőiparra vonatkozó megoldási javaslatok		
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Kereskedelemre, javításra vonatkozó megoldási javaslatok		
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat

			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Szálláshely-szolgáltatásra és vendéglátásra vonatkozó megoldási javaslatok			
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Szállítási, raktározási, postai és távközlési szolgáltatásokra vonatkozó megoldási javaslatok			
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Pénzügyi közvetítés ágra vonatkozó megoldási javaslatok			
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Ingtatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágra vonatkozó megoldási javaslatok			
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Egyéb szolgáltatásokra vonatkozó megoldási javaslatok			
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Egyéb tevékenység ágra vonatkozó megoldási javaslatok			
		Megoldási javaslat 1	
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség

		Megoldási javaslat
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Helyi szolgáltatás-, valamint falu- és településfejlesztési terv		
Közlekedés		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Adminisztratív és kereskedelmi szolgáltatások		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Ipari parkok		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Közmű ellátottság		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Oktatás		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség

		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Kultúra	
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Telekommunikáció	
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Szociális ellátás	
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Egészségügyi ellátás	
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat jellege
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
	Szabadidős tevékenységekre és sportolásra alkalmas infrastruktúra	
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság

			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat jellege
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Egyéb infrastruktúra			
			Megoldási javaslat 1
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat jellege
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Gazdaságfejlesztési szervezetek			
			Megoldási javaslat 1
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat jellege
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Természeti adottságok			
			Megoldási javaslat 1
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat jellege
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
Közbiztonsági szolgálat			
			Megoldási javaslat 1
			Fő fejlesztési prioritás
			Fejlesztési intézkedés
			Helyzet/Adottság
			Probléma/Lehetőség
			Megoldási javaslat
			Javaslat jellege
			Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb szolgáltatás-, illetve falu- és településfejlesztéssel kapcsolatos vidékfejlesztési javaslatban
IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési terv			
Új technológia és know-how alkalmazása			
			Megoldási javaslat 1
			Fő fejlesztési prioritás

		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési javaslatban
Vidéki élet minőségének javítása		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési javaslatban
Helyi termékek értéknövelése		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési javaslatban
Természeti és kulturális adottságok hasznosítása		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési javaslatban
Egyéb		
		Megoldási javaslat 1
		Fő fejlesztési prioritás
		Fejlesztési intézkedés
		Helyzet/Adottság
		Probléma/Lehetőség
		Megoldási javaslat
		Javaslat prioritása, ha benne van a 10 legfontosabb IV. tengely forrásaira vonatkozó fejlesztési javaslatban
Megoldási javaslatok szabadszöveges kiegészítése		
Kitekintés, egyéb kiegészítések		
		Fő fejlesztési prioritások és intézkedések viszonya és ütemezése, illetve a teljes stratégia várható hatása
		Fő fejlesztési prioritások és intézkedések viszonya és ütemezése, illetve a teljes stratégia várható hatása
		Az esélyegyenlőség és a fenntarthatóság érvényesülésének bemutatása a stratégiában
		Az esélyegyenlőség és a fenntarthatóság érvényesülésének bemutatása a stratégiában
		Korábbi fejlesztési terveknek a tervezési területre gyakorolt hatásai
		Korábbi fejlesztési terveknek a tervezési területre gyakorolt hatásai

		A stratégia-alkotási folyamat lezárta után tervezett LEADER-szerű működés bemutatása
		A stratégia-alkotási folyamat lezárta után tervezett LEADER-szerű működés bemutatása